

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na zasadnutie Rady pre mediálne služby dňa 9. 10. 2024

Správne konanie: 0086/SKO/2024
Predmet: § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z.
Účastník konania: Slovenská televízia a rozhlas
Správny orgán: Rada pre mediálne služby

Dátum: 1. 10. 2024

NÁVRH UZNESENIA:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 a § 110 zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) v senáte 1 zloženom z predsedníčky senátu doc. PhDr. Anikó Dušíkovej, CSc. a členov senátu Ivana Bindasa a PhDr. Marty Danielovej, v súlade so zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov, rozhodla, že správne konanie č. 0086/SKO/2024 vedené voči vysielateľovi voči vysielateľovi Slovenská televízia a rozhlas, podľa ustanovenia § 30 ods. 1 písm. h) zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov

zastavuje,

pretože odpadol dôvod konania začatého na podnet správneho orgánu.

Úloha:

Kancelária Rady vyhotoví písomné znenie rozhodnutia a zašle ho účastníkovi konania.

T: 23. 10. 2024

Z: ReO

* * *

Rada na svojom zasadnutí dňa 10. 4. 2024 začala správne konanie voči vysielateľovi Rozhlas a televízia Slovenska vo veci možného porušenia povinnosti ustanovenej v **§ 25 písm. b)** zákona č. 264/2022 Z. z. v súvislosti s tým, že na programovej službe RTVS 24 dňa 20. 1. 2024 o cca 14:41 hod. odvysielal program *Téma :24*, v ktorom mohlo dôjsť k porušeniu povinnosti zabezpečiť objektivnosť a nestrannosť programu aktuálnej publicistiky.

Oznámenie o začatí správneho konania bolo účastníkovi konania doručené dňa 6. 5. 2024, na základe čoho sa začalo správne konanie č. 0086/SKO/2024. Účastník konania bol súčasne vyzvaný, aby v lehote najneskôr do 10 dní od doručenia oznámenia v súlade s § 33 ods. 1 a § 34 ods. 3 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní zaslal svoje stanovisko, prípadne navrhol dôkazy a vyjadril sa k podkladom pre rozhodnutie v predmetnom správnom konaní. Súčasne bol účastník konania upozornený, že pokiaľ svoje práva v stanovenej lehote nevyužije, Rada môže rozhodnúť vo veci aj bez jeho stanoviska, pokiaľ uzná, že podklady a dôkazy zhromaždené v správnom konaní sú dostačujúce podľa § 46 správneho poriadku. Prílohou oznámenia o začatí správneho konania bol záznam vysielania programu *Téma :24* odvysielaného na programovej službe RTVS 24 dňa 20. 1. 2024 v čase o cca 14:41 hod. a prepis/popis skutkového stavu.

Dňa 24. 5. 2024 bolo Rade doručené vyjadrenie účastníka konania k predmetu správneho konania.

Subjektívna 6-mesačná lehota na uloženie sankcie začala v zmysle § 135 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z. plynúť dňa 10. 4. 2024 a uplynie dňa 10. 10. 2024. Objektívna 18 - mesačná lehota na uloženie sankcie začala v zmysle § 135 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z. plynúť dňa 20. 1. 2024 a uplynie dňa 20. 7. 2025.

* * *

Návrh uznesenia smeruje voči vysielateľovi Slovenská televízia a rozhlas, pretože dňa 1. 7. 2024 nadobudol účinnosť zákon č. 157/2024 Z. z. o Slovenskej televízii a rozhlase a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 157/2024 Z. z.“), ktorým bola zrušená Rozhlas a televízia Slovenska a ktorým bola zriadená Slovenská televízia a rozhlas ako verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná, kultúrna a vzdelávacia inštitúcia, ktorá okrem iného poskytuje službu verejnosti v oblasti televízneho vysielania a rozhlasového vysielania. Podľa § 30 ods. 1 zákona č. 157/2024 Z. z. „*Rozhlas a televízia Slovenska zriadená podľa doterajších predpisov sa ku dňu účinnosti tohto zákona zrušuje. Slovenská televízia a rozhlas sa ku dňu účinnosti tohto zákona stáva právnym nástupcom Rozhlasu*“

a televízie Slovenska a preberá všetky jeho práva a povinnosti ku dňu účinnosti tohto zákona.“ Na základe prechodného ustanovenia § 30 ods. 1 zákona č. 157/2024 Z. z. teda došlo ku dňu účinnosti tohto zákona k zrušeniu Rozhlasu a televízie Slovenska a účastník predmetného konania – Slovenská televízia a rozhlas – sa stal jeho právnym nástupcom. V súlade s § 30 ods. 1 zákona č. 157/2024 Z. z. došlo k prechodu práv a povinností Rozhlasu a televízie Slovenska (právny predchodca) na Slovenskú televíziu a rozhlas. V rozsahu prechodu práv a povinností je i povinnosť strpieť uloženie sankcie za porušenie povinností vyplývajúcich zo zákona č. 264/2022 Z. z. K prechodu administratívnej zodpovednosti v obdobnej situácii zaujal stanovisko i Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom rozhodnutí sp. zn. 4 SŽ/10/2012 zo dňa 18. 9. 2012, keď poukázal na svoju predchádzajúcu rozhodovaciu činnosť (rozhodnutie sp. zn. 1 Sžhpu/2/2008 zo dňa 26. 10. 2010) a uviedol, cit.: „V nadväznosti na závery prijaté v uvedenom rozsudku senát najvyššieho súdu uvádza, že v prípade administratívneho trestania prechádza deliktuálna spôsobilosť zo subjektu právneho predchodcu na subjekt právneho nástupcu za podmienky, že nástupnícky subjekt pokračuje v aktivitách právneho predchodcu a subjekt právneho predchodcu zanikol... Cieľom administratívneho trestania je zabezpečiť, aby správanie, ktoré by malo byť potrestané, nezostalo nepotrestané a neboli tak zmarené ciele ochrany pred porušovaním zákona z dôvodu určitých zmien právnických osôb. V prvom rade je teda sankcionovaný vždy porušovateľ a v prípade jeho zániku jeho nástupca, ktorý prevzal jeho materiálne a ľudské zdroje a ktorý pokračuje v jeho celkovej predchádzajúcej aktivite.“ Z uvedeného dôvodu bolo v správnom konaní pokračované s účastníkom konania.

* * *

Prepis/popis skutkového stavu

Monitorované vysielanie: Téma :24
Deň vysielania: 20. 1. 2024
Čas vysielania: o cca 14:41 hod.

Vysielanie bolo monitorované zo záznamu Rady.

časový kód záznamu:

- 14:41:13 – začiatok programu *Téma :24*
- 14:56:55 – koniec programu *Téma :24*

Prepis:

moderátorka: „Generálna prokuratúra naďalej preveruje manažment pandémie covidu-19. Je začaté aj trestné stíhanie pre marenie úlohy verejným činiteľom a pre všeobecné ohrozenie. Pandémiu prešetruje aj Najvyšší kontrolný úrad. A do tretice má pandémiu prešetrovať aj nový splnomocnenec vlády. Stal sa ním poslanec za SNS Peter Kotlár, ktorý odmietal očkovanie proti covidu a spochybňoval aj samotný vírus i pandémiu. Na aktuálne témy budem hovoriť s odborníkom na informačnú bezpečnosť Tomášom Kriššákom? Vitajte.“

- v spodnej časti obrazovky sa nachádza lišta s textom: „PROKURATÚRA STÁLE PREVERUJE RIADENIE PANDÉMIE“.

Tomáš Kriššák, odborník na informačnú bezpečnosť: „Dobrý deň.“

- v pozadí za moderátorkou a hosťom v štúdiu sa nachádza obrazovka, na ktorej je zobrazený text: „LOVCI NEPRÁVD“.

moderátorka: „Povedzte si, kto je vlastne Peter Kotlár a či má podľa vás odborné predpoklady na to, aby dokázal vyšetriť pandémiu?“

Tomáš Kriššák: „Túto osobu vnímam ako človeka, ktorý je aktívny napríklad aj v takom pseudo-mediálnom priestore. Spolu s pani ministerkou kultúry vlastne spravovali dlhodobo takú televíziu, respektíve kanál, ktorý sám seba nazýval, že TV Slovan a v podstate po takej analýze obsahu tohto zdroja sa dá konštatovať, že je to vlastne také klasické slovenské konšpiračné médium. Médium, ktoré vlastne prinášalo do informačného priestoru veľké množstvo nepravd, polarizujúceho obsahu a, a podobných nekvalitných až toxických informácií.“

- na lište umiestnenej v spodnej časti obrazovky sa zobrazí text: „DEZINFORMÁCIE OKOLO COVID-19“.

moderátorka: „Keď zostaneme pri tej téme covidu a pandémie koronavírusu, spomeniete si na niektoré veci alebo informácie, ktoré tam šírili? Z toho pohľadu, že dnes ich vyhodnocujeme, že to boli nepravdy, hoaxy, dezinformácie?“

Tomáš Kriššák: „Tak dá sa to vlastne tak generalizovať, že keď sa tam hovorilo o pandémie alebo o očkovaní, tak dominantne v negatívnom zmysle v podobnom duchu, ktorý vlastne vo verejnosti vyvolal naozaj tú veľkú vlnu nedôvery k vakcínam. A vlastne na Slovensku je doteraz naozaj, že nízka miera zaočkovanosti, ktorá je vo veľkom, vo veľkej miere výsledkom práve toho, že dá sa povedať, že od prvej polovice roku 2020 sa na Slovensku striedavo zvyšovali rôzne vlny hoaxov a dezinformácií práve o pandémie a očkovaní. A to vlastne v praktickom prevedení malo tie následky, že ľudia počas toho obdobia vo veľkej miere odmietali napríklad dodržiavať vôbec protipandemické opatrenia. V podstate mnohí ľudia boli na seba hrdí, keď napríklad v obchode alebo niekde inde nenosili rúško a podobne a taktiež do dnešných dní vlastne odmietajú vakcináciu, pričom je to vlastne vyslovene postavené na nepravdivých argumentoch a rôznych nepravdách, ktoré doslova za to obdobie zľudovali.“

moderátorka: „On je lekár, čo do istej miery by mohlo zakladať istú odbornosť, ale na druhej strane sme vymenovali aj s akými informáciami prichádzal do styku s verejnosťou, čo šíril, tak na základe to, čo o ňom dnes vieme, čo od neho môžeme očakávať v tejto novej pozícii splnomocnenca vlády, akým tímom sa môže obklopiť, na aké závery môže priniesť, čo môže vlastne vyšetriť?“

Tomáš Kriššák: „Poviem úprimne, že nedovolím si ani odhadovať, ako to môže s človekom, ktorý má za sebou takúto minulosť, dopadnúť. Skôr by som upriamil pozornosť na to, že už dnes existujú odborné práce, mnohé analýzy, ktoré naozaj dávajú viac svetla na tú tému, že čo sa naozaj počas pandémie stalo, čo sa pokazilo, čo nefungovalo a kto bol ten zodpovedný, kto napríklad do spoločnosti priniesol ten dema..., demoralizujúci element, pre ktorý vlastne na Slovensku naozaj ľudia umierali, aj keď už vlastne sme ako spoločnosť mali riešenia, aby sme týmto úmrtiam predišli. Spomenul by som, že minulý rok sme vlastne s tímom odborníkov publikovali takú vedeckú prácu, ktorá vlastne jasne pomenúva, že koľko nás napríklad stáli hoaxy, ktoré sa šírili počas pandémie. Tie náklady presahujú miliardu eur a v podstate je tam naozaj jasne vidieť tú koreláciu a kauzalitu medzi tým, ako nepravdy naozaj ovplyvňovali to, ako ľudia o pandémie a vakcinácii premýšľali. Premýšľali o nej doslova v nepravdivých naratívoch, nepravdách a mýtoch už od leta 2020. A to bolo vlastne šesť mesiacov predtým, ako vôbec na Slovensku začala kampaň, pre ktorú sa rozbehol vlastne ten vakcinačný program. Čiže manipulátori, dezinformátori, antivaxeri, tí v podstate manipulovali verejnosť už od leta 2020 a mali obrovský náskok, aby vlastne získali tú potom dodnes prítomnú prevahu, ktorá vlastne zadefinovala, že my ako spoločnosť sme nemali šancu pandémie zvládnuť, pretože spoločnosť bola demoralizovaná a obrovské množstvo ľudí sa vlastne odmietlo zúčastniť toho existujúceho plánu, aby sme ako spoločnosť mali kolektívnu imunitu a zvládli to.“

moderátorka: „To bolo zaujímavé, čo ste aj hovorili s tými ekonomickými nákladmi. Čo vlastne sa tam započítava, že koľko nás stála táto pandémia hoaxov?“

Tomáš Kriššák: „V podstate všetky náklady, ktoré boli spojené s opatreniami a vôbec zdravotnou starostlivosťou, ktorá by nebola nutná, ak by na Slovensku bolo viac osôb zaočkovaných. Ak by sme dosiahli napríklad zaočkovanosť, aká bola napríklad v Portugalsku, kde naozaj sa štát chopil tejto iniciatívy excelentným spôsobom a tá zaočkovanosť je tam nad 95 percent, tak ten počet nakazených,

hospitalizovaných by bol oveľa nižší. Tie štatistiky napríklad ukazujú, že počet osôb, ktoré vlastne boli, mali ťažký priebeh a museli byť hospitalizované, čo sa vlastne potom premietlo v zdravotníctve na náklady, ktoré boli od niekoľko tisíc až od niekoľko desiatok tisíc eur za daného pacienta, tak sa ukázalo, že 97 percent tých osôb, ktoré boli takto nákladne hospitalizované, tak vlastne šlo o osoby, ktoré sa odmietli zaočkovať.“

moderátorka: „A vo všeobecnosti je tá pozícia alebo takýto post splnomocnenca vlády, ktorý má niečo preš... bez ohľadu na to, kto tam je, či ho potrebujeme a prečo, možno, že je dôležité, ak už tam je a súhlasíte, že ďalšia inštitúcia môže len pridať ruku k dielu a poučiť a priniesť nejaké poučenie z toho obdobia do budúcnosti, prípadný..., pri prípadných ďalších krízach, takže prečo je dôležité, aby tam bola osoba, ktorá má aj odborné schopnosti?“

Tomáš Kriššák: „Odbornosť sama o sebe negarantuje, že ten človek bude vykonávať svoju funkciu čestne a zodpovedne. To je jedna z vecí, ktorá by mala byť vlastne na, braná v pomysel, keď vlastne rozmýšľame o tom, že ako majú, môžu takéto orgány fungovať. Ja sa počas celého toho obdobia pandémie pozerám na túto problematiku tak, že my sme vlastne strácali práve tým, že mnoho osôb, ktoré sa do tejto témy zapájali, vyjadrovali k nej a podobne, mali iné ako čestné úmysly. Mali zisťné úmysly. Mnohí na pandémie sa snažili vlastne aj zarobiť, či to už priamo finančne, alebo nejaký politický kapitál tým, že rozdeľovali spoločnosť a otravovali ju. A ja si osobne myslím, že je skôr potrebné, aby sa naša slovenská spoločnosť zoznámila s tým, ako nám vlastne ubližuje pretváarka, lož a faloš. Ako nám pretv..., ubližujú dezinformácie. Aby sme si z toho, čo sa odohralo v minulých rokoch zobrali ponaučenie a ako spoločnosť sa doslova pripravili na možné ďalšie krízy, ktoré nás čakajú v budúcnosti. A hlavne brali ohľad na to, že čokoľvek ďalšie, čo príde, tak tí, ktorí nám v tých krízových obdobiach cieľavedomo klamali, aby sa nejako obohatili, aby zlepšili svoju pozíciu, nemôžeme očakávať, že budú konať inak. Je to proste ich adaptačná stratégia. Budú tak pokračovať, nech už príde v našej budúcnosti čokoľvek. A preto ako spoločnosť by sme mali, myslím si, že až takým štefánikovským mottom: pravde veriť, pravdu žiť a pravdu brániť.“

moderátorka: „A o čo išlo konšpirátorom alebo tým dezinformátorom v čase pandémie? Išlo o nejaký ekonomický osov alebo skôr to zviditeľnenie? Ako by ste to popísali?“

Tomáš Kriššák: „Tak to sú tie dva druhy motivácií. Hej, že mali, rôzne osoby majú vlastne na Slovensku napríklad webové stránky, cez ktoré šíria nepravdy, ktorými vlastne lákajú dá sa povedať sledovanosť týchto kanálov. A na týchto kanáloch potom majú vlastne umiestnenú reklamu, cez ktorú oni vlastne získavajú finančné prostriedky. To je jeden, jeden faktor. Ten druhý faktor je taký, že spoločnosť, ktorá je nejakými klamstvami, manipuláciami rozdelená, si začne vlastne vytvárať v podstate takú nejakú novú formu identity. Napríklad ľudia, ktorí odmietajú očkovanie sa cítia, že sú vlastne rebeli proti systému, že bojujú proti niečomu, čo patrí medzi nejaké ich práva a potrebujú si túto svoju pozíciu sami pred sebou obhájiť. A potom pre niekoho, kto sa napríklad snaží v takto zmanipulovanej a spolarizovanej spoločnosti napríklad uspieť v politickom súboji, nie je nič ľahšie, ako prebrať túto agendu a hovoriť tým zmanipulovaným ľuďom týmto jazykom, a tým pádom ich vlastne mobilizovať na svoju stranu. To je vlastne fenomén, ktorý na Slovensku je viditeľný vy..., vo výraznej miere. Hlavne posledných, povedal by som, že 6 rokov, kedy naozaj že práve také tie osoby alebo inštit..., nie inštitúcie, ale organizácie, ktoré sa vlastne dlhodobo venovali vytváraniu nepravd a vytváraniu takej paralelnej nepravdivej reality, tak vlastne naozaj, že už otvorene majú nejaké politické ambície, alebo sa s tými politickými ambíciami dokonca už aj vlastne é, plnohodnotne presadili a sú prítomné, v tom politickom prostredí.“

moderátorka: „Keď som si robila nejaký rešerš toho, čo zaznievalo v čase práve vrcholiacej pandémie koronavírusu na rôznych fórach, ktoré boli označované potom neskôr ako hoaxy alebo nepravdy, dezinformácie, tak medzi nimi boli, že tie rôzne dezinformácie viedli k útokom, podpaľačstvu, úmrtiam. Šírenie nepravdivých informácií súviselo s masovými útokmi v Indii či otravami v Iráne. Ľudia útočili aj na stožiare telekomunikačných spoločností v domnienke, že prispievajú k šíreniu nákazy. Ako je možné,

že tomuto ľudia vôbec verili, že nejaké stožiare alebo nejaké telekomunikačné spoločnosti môžu prispieť k šíreniu nákazy?“

Tomáš Kriššák: „No, na toto existujú mnohoraké odpovede. Povedal by som, že odporúčam napríklad túto knihu, ktorú sme vydali ešte počas pandémie - Pandémiu hoaxov. Tam je vlastne pohľad mnohých odborníkov, doktorov, vedcov práve na to, že ako tento fenomén funguje. A, ale doplnil by som to vlastne o také základné poznanie, že é, ľudia sú žiaľ náchylní veriť nepravdám. Náš mozog je biologicky nepripravený čeliť tomu informačnému pretlaku, ktorý prežívame v našej modernej dobe. A veľmi veľký podiel na tom má napríklad časť mozgu, ktorá sa nazýva amygdala, ale prezýva sa aj jašteričí mozog a v podstate on je zodpovedný za to, že prežívame napríklad strach, ale aj radosť. A práve táto časť mozgu častokrát v nás vlastne vytvorí nejakú emocionálnu reakciu, pre ktorú napríklad človek veľmi rýchlo podľahne napríklad nejakej poplašnej správe, alebo nejakej správe, ktorá ho presvedča, že niečo pre neho predstavuje ohrozenie a on na základe toho začne vlastne byť emocionálne poháňaný veriť takejto formulácii reality. Ale je to vlastne spôsobené tým, že keď v človeku vyhráva takáto hraničná emócia, tak vlastne sa k slovu nedostávajú ostatné časti jeho mozgu, ktoré sú zodpovedné za racionálne procesy. A preto vlastne každému odporúčam, že nielen v dnešnej dobe, ale proste mať to možno ako taký celoživotný záväzok, že k informáciám treba vždy pristupovať opatrne, treba si overovať zdroje, treba sa pozrieť aj na to, akú reputáciu majú tie osoby alebo inštitúcie, ktoré tie informácie dávajú do sveta a tiež sa potom treba pri napríklad nejakých kontroverzných informáciách opýtať aj takú otázku, že a čo s..., čo ten človek z toho má, že vlastne robí takúto agendu? Hej? Lebo častokrát vlastne potom človek, ktorý sa nad tým kriticky zamyslí, zistí, že tento človek vlastne nekoná preto, aby niekoho objektívne informoval, ale snaží sa naplniť nejaký svoj osobný toxický záujem.“

moderátorka: „Dnes ešte registrujete nejaké do nejakej významnej miery hoaxy o covid, o víruse, o koronavírusu? A, a zároveň sa aj spýtam ďalšiu otázku, že predpokladáte, že by sa to mohlo práve aj dostať do väčšej pozornosti verejnosti, rozšíriť opäť tento dezinformačný tok v súvislosti s covidom, keďže sa bude aj tím nových ľudí splnomocnenca vlády venovať koronavírusu, pôvodu a celkovo manažmentu.“

Tomáš Kriššák: „No, vnímam hlavne ten zvláštny faktor, že toto je téma, ktorej by sa mali primárne venovať doktori a vedci, ktorí sa vlastne v tejto téme orientujú, pretože sa tomu venujú celý život a ja vnímam, že na Slovensku je táto téma primárne spolitizovaná a aby sa vlastne vytvárali určité dojmy, ktoré potom, povedal by som, že spoločnosť, ktorá je už je beztak dosť polarizovaná, ešte viac polarizuje a vlastne vytvára to väčšie napätie v našej spoločnosti. Objektívne, ja myslím, že to najdôležitejšie je zobrať si z toho, čo sa udialo počas pandémie, počas tých najhorších období a vedieť ako krajina sa pripraviť na prípadné iné krízy, ktoré nás môžu čakať, ktoré môžu udrieť na celý svet v blízkej budúcnosti podobne ako pandémia. A mali by sme mať na to rozpracované napríklad stratégie, ako by mal mať štát pripravenú napríklad strategickú komunikáciu. Aby sa nezopakovalo to, čo v roku 2020, že vlastne celá komunikácia ohľadom pandémie bola ponechaná vlastne na dvoch osobách, ktoré pracovali na dohodu na ministerstve zdravotníctva. Slovensko bude súčasťou globálneho sveta, ktorý bude čeliť globálnym výzvam, a preto je dôležité, aby štát naozaj bral úplne smrteľne vážne misiu toho, že si potrebuje vybudovať svoje vlastné kapacity pre strategickú komunikáciu na jednotlivých napríklad rezortoch a vedieť tak občanom komunikovať, čo sa deje, čo sa objektívne deje a čo občania majú robiť. Je to úplný štandard napríklad v škandinávskych krajinách. Je to štandard napríklad vo Veľkej Británii, kde sú doslova tisíce štátnych zamestnancov práve zameraní na to, aby budovali takúto pevnú komunikáciu smerom k obyvateľom a zabezpečovali tak vlastne ten kognitívny faktor bezpečnosti, ktorý je dnes už aj v..., vlastne v zmysle medzinárodnej bezpečnosti v krajinách NATO napríklad považovaný za jeden z úplne kľúčových. Tiež nedávno jedna štúdia vlastne ukázala, že zo všetkých tých najväčších globálnych rizík sú vlastne pande..., sú vlastne dezinformácie a hoaxy považované v súčasnosti za najväčšie z rizík, ktorým naše krajiny čelia, naše spoločnosti čelia a ja sa veľmi čudujem tomu, že prečo je toto riziko na Slovensku tak podceňované.“

moderátorka: „A máte pocit, že sme sa akože poučili z toho, že sme prijali kroky, aby sa napríklad hoaxy nestali ďalšou pandémiou v budúcnosti?“

Tomáš Kriššák: „No aktuálny vývoj na Slovensku mi pripadá, že sme sa nepoučili a bohužiaľ, aktuálne ide krajina, povedal by som, že až opačným smerom, takže považujem to za veľmi problematické.“
- v pozadí za moderátorkou a hosťom je na obrazovke zobrazený text: „LOVCI NEPRÁVD“

moderátorka: „Ďakujeme veľmi pekne, že ste prišli. Budeme radi aj nabudúce, keď sa budeme môcť rozprávať o týchto vážnych témach.“

Tomáš Kriššák: „Ďakujem veľmi pekne.“

* * *

Podľa § 8 ods. 4 zákona č. 264/2022 Z. z.: „Aktuálna publicistika je program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.“

Podľa § 16 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z.: „Poskytovateľ obsahovej služby poskytuje obsahovú službu slobodne a nezávisle. Do jej obsahu možno zasahovať iba na základe zákona a v jeho medziach.“

Podľa § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z.: „Vysielateľ, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.“

* * *

Obsahom programu *Téma* :24 odvysielaného dňa 20. 1. 2024 o cca 14:41 hod. na programovej službe RTVS 24 verejnoprávneho vysielateľa Rozhlas a televízia Slovenska bola diskusia medzi moderátorkou a hosťom, prezentovaným ako odborníkom na informačnú bezpečnosť, Tomášom Kriššákom. Hlavným predmetom diskusie bola téma šírenia dezinformácií počas pandémie COVID-19.

Predmetný program vychádzal z aktuálnej udalosti – vymenovania poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Petra Kotlára za splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre preverenie procesu riadenia a manažovania zdrojov počas pandémie COVID-19 (ďalej len „splnomocnenec vlády“) (k vymenovaniu došlo dňa 18. 1. 2024). Predmetom programu s hosťom Tomášom Kriššákom, bola, okrem iného, odborná spôsobilosť osoby splnomocnenca vlády SR Petra Kotlára pre výkon danej funkcie, keďže, ako moderátorka programu informovala, Peter Kotlár spochybňoval očkovanie proti ochoreniu COVID-19 a aj samotný vírus a pandémiu. Ďalšie otázky moderátorky určujúce témy diskusie sa týkali ekonomických nákladov dezinformácií, zmyslu nového úradu splnomocnenca vlády (táto otázka sa už netýkala osobne P. Kotlára), úmyslov a pohnútok dezinformátorov počas pandémie, otázke, ako je možné, že ľudia verili dezinformáciám o pandémii, otázke, či dnes ešte hosť registruje dezinformácie o COVID-19 a či sa môžu dezinformácie obnoviť v súvislosti s vyšetrovaním manažmentu pandémie, a otázku, či sme sa poučili zo šírenia dezinformácií minulosti a či sme prijali proti ich šíreniu v budúcnosti nejaké kroky.

Program *Téma* :24 odvysielaný dňa 20. 1. 2024 vzhľadom na svoj obsah a prezentovanú tému spĺňa znaky aktuálnej publicistiky. Vzhľadom na to, že program obsahoval komentáre k vymenovaniu P. Kotlára za splnomocnenca vlády SR, možno konštatovať, že bol „*tematicky spätý so spravodajstvom*“ a zároveň obsahoval komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja týkajúce sa šírenia dezinformácií a informačnej bezpečnosti, a zároveň aj politické stanoviská k udalostiam v zmysle

politiky ponímanej v širšom zmysle, nie ako stránickej politiky, ale ako správy vecí verejných, resp. verejných záležitostí.

Rada začala správne konanie z dôvodu možnosti porušenia povinnosti zabezpečiť objektivnosť a nestrannosť programu aktuálnej publicistiky podľa § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z., a to vzhľadom na spôsob vedenia diskusie moderátorkou, so zreteľom na jej možné nedostatočne kvalifikované vyvažovanie argumentov hosťa programu a možnú absenciu protichodných názorov a doplňujúcich a spresňujúcich informácií o osobe splnomocnenca vlády SR Petra Kotlára, ako aj všeobecných informácií o pandémii COVID-19 a šírení dezinformácií a hoaxov vo verejnom priestore.

Účelom správneho konania bolo teda preveriť podozrenie z porušenia § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z. zo strany vysielateľa.

* * *

Účastník konania zaslal svoje vyjadrenie k správne konaniu, ktoré bolo Rade doručené dňa 24. 5. 2024, a v ktorom uviedol okrem iného aj nasledovné:

„Na tomto mieste je potrebné v prvom rade poukázať na skutočnosť, že témou odvysielaného programu hol najmä boj proti hoaxom a dezinformáciám, a s tým spojené informácie o škodách, ktoré rôzne hoaxy a dezinformácie napáchali najmä v čase pandémie ochorenia COVID-19.

Informácie o Petrovi Kotlárovi a o jeho vymenovaní do funkcie splnomocnenca vlády pre preverenie procesu riadenia a manažovania zdrojov počas pandémie COVID-19 a v tejto súvislosti aj o jeho odbornej spôsobilosti na túto funkciu a s tým priamo spojené aj jeho pôsobenie v online priestore v tzv. alternatívnych médiách, odzneli iba v úvode predmetného programu a s ohľadom na rozsah odvysielaného programu len v minimálnej miere.

Hostom relácie bol Tomáš Kriššák, ktorý je odborníkom na informačnú bezpečnosť, z jeho doterajšej praxe je zrejmé, že sa dlhodobo zaoberá témou informačnej bezpečnosti, hybridných hrozieb a dezinformácií a v tejto súvislosti je oslovovaný relevantnými mienkotvornými médiami (napr. portálmi Aktuality.sk, Hnonline.sk, Denník.sk a pod.). Už v minulosti bol pravidelne hostom vo vysielaní účastníka konania, a to na televíznej programovej službe RTVS 24, v rubrike s názvom „Lovci neprávdy“, ktorej cieľom bolo práve upozorňovať na nepravdy šíriace sa vo verejnom priestore, uvádzať informácie na pravú mieru a dávať ich do širšieho kontextu. Na základe uvedeného je možné konštatovať, že Tomáš Kriššák je kompetentný vyjadrovať sa k téme, ktorá bola predmetom odvysielaného programu.

Pokiaľ ide o názory Petra Kotlára na pandémiu ochorenia COVID-19 a na očkovanie proti tomuto ochoreniu, ide o všeobecne známe skutočnosti, ktorými sa ostatne sám Peter Kotlár ani netají a verejne ich prezentuje. Na tomto mieste si účastník konania dovoľuje poukázať na niektoré z mnohých vyjadrení Petra Kotlára a/alebo hostí v internetom vysielaní TV Slovan, ktoré prevádzkoval a účinkuje, resp. účinkoval v ňom spolu s aktuálnou ministerkou kultúry Martinou Šimkovičovou, na margo pandémie ochorenia COVID-19 a očkovania proti tomuto ochoreniu:

„Som nedovzdelaný v mnohých politických témach. Ale načo sa budem doučovať veci, keď základy treba spevniť. Ostatné nech si riešia ostatní, ja budem pracovať na „odhalení“ otráv človeka – jedy, vakcíny. Chemtrails, 5G, toxický mainstream, toxické povahy, zlosť, závišť, žiarlivosť, túžba po moci, sláve, majetku.“¹

¹ Predstavujeme: Peter Kotlár, Kandidát za SNS, č.130 - Národné Obrodzenie (narodneobrodzenie.sk), <https://narodneobrodzenie.sk/politika/predstavujeme-peter-kotlar-kandidat-za-sns-c-130/>

„Verejné zdravie je v prvom rade otázkou prevencie a otázkou vedeckého pochybovania o dodržiavaní nariadení „zvonku“ a vytvorení vlastného prístupu k zdraviu!

Prečo by nám mal chcieť niekto „dobro“, keď výsledkom činnosti farmafiriem a nadnárodných inštitúcií je popravde chorá a udržiavane chorľavejúca spoločnosť ?

Je NEVYHNUTNÉ vytvoriť špeciálnu vyšetrovaciu komisiu na národnej slovenskej úrovni na dôkladné vyšetrenie COVIDového managementu a to z týchto dôvodov:

- 1. Vyšetriť či nešlo o zločin proti ľudskosti a nebola tým ohrozená bezpečnosť zdravia našich občanov (už dnes VIEME že bola!)*
- 2. Vyšetriť všetky prostriedky (financie, médiá, osobnosti, politikov ...), ktoré boli použité v propagande za účelom dosiahnutia výsledku, ktorý už dnes možno pokladať za trestný čin!*
- 3. Použiť národný výskum a výsledky ako dôkaz, k odmietavému postojovi voči WHO, ktorý chce na základe (aj) COVIDOVÉHO managementu nás PRESVEDČIŤ, že aj ďalšie (umelo vyrobené) hrozby bude vedieť „profesionálne“ zvládnuť a aby sme im dali moc!!!*

.. no nedáme! Najskôr to poriadne prešetříme. Vyšetříme. Poskytneme dôkazy. Odprezentujeme závery. A na konci, keď sa dozvieme Pravdu o COVIDe, uvidíme či ľud nebude na našej strane.“

...

„Lenže samozvaní vládcovia tohto Sveta „vymýšľajú“ nové a svoje choroby, aby na strachu z „nevyliciteľnosti“ si vás zotročili a ostali závislí na liečbe, ktorú pripravujú súbežne s vývojom biologickej zbrane.“²

„Zachránilo sa dva milióny ľudí prostredníctvom alternatívnej scény, čo sa týka očkovania, ďalej môže pokračovať niť potomstva na Slovensku, môžu sa narodiť zdravé deti, môžeme zlikvidovať všetky krvné konzervy očkovaných a môžeme znova urobiť krvné zásoby neočkovanej krvi a tak ďalej, a tak ďalej, a tak ďalej.“³

„Najčastejšie sú chorí tí, ktorí sú trikrát zaočkovaní!“

...

„Je tam podozrenie, že tí ľudia, ktorí sa dali zaočkovať, nebudú môcť mať deti.“

...

„Pretože ona sa dohodne s Európskou komisiou, že tu budeme nakupovať vakcíny, pri tom vidíme v praxi, že na to zomierajú ľudia a ani tá smrť ju nezastaví!“

...

„Hrozí nám veľké poškodenie zdravia, nás, našich detí a našich rodičov a tak ďalej.“⁴

„Vieme, čo sme tu tri a pol roka riešili a bezprostredne sa tu diala genocída, veď o tom tu niet pochýb.“

...

„Je množstvo odborníkov, ktorí urobili kus dobrej roboty ako pán doktor Lakota, pán doktor Weis, pán doktor Lipták, pán doktor Bukovský, za právnikov pani doktorka Krajníková.“

...

„Táto vec, nakoľko bola dlhodobo pripravovaná, nečakajme, že sa to vyrieši za pol roka, rok, dva, tri, štyri alebo päť rokov, možno to bude trvať desať rokov.“⁵

² MUDr. Peter Kotlár: Ľudia nebojte sa, ale buďte ostražití! WHO nedostalo mandát od našich občanov! - Slovenský večerník (slovensky-vecernik.sk), <https://slovensky-vecernik.sk/mudr-peter-kotlar-ludia-nebojte-sa-ale-budte-ostraziti-who-nedostalo-mandat-od-nasich-obcanov/>

³ Vysielanie TV Slovan zo dňa 18.07.2023

⁴ Vysielanie TV Slovan zo dňa 31.03.2022, hosť MUDr. Peter Lipták

⁵ Vysielanie TV Slovan zo dňa 04.02.2024

„A to čo sme rozprávali vám, našim televíznym divákom, to sme rozprávali aj ľuďom v našom blízkom okolí, našim rodinným príslušníkom, teda ktorých máme radi, je to naša rodina a niektorí z nich podľahli systému, podľahli tej propagande a dali sa zaočkovať.“⁶

„Ty sa venuješ aj tomu chemtrailu dlhodobo, ty máš dôkazy o tom.“

...

„A to si musíte uvedomiť, všetci. Všetci, ktorí ste celú tú plandémiu bojovali a nenechali sa zotročiť a teraz ste víťazi! Ste zdraví!“⁷

„Ale aby sa na tom potom zviezli aj tí satanisti na tom, aby mohli nenápadne na to implementovať aj aplikáciu injekcií covidových vakcín experimentálnych, tak potom je tam problém.“⁸

Skutočnosť, že v prípade vyjadrení (nie len) Petra Kotlára, ktorými je vo všeobecnosti spochybňovaná existencia ochorenia COVID-19 či účinnosť, bezpečnosť a/alebo zloženie jednotlivých očkovacích vakcín proti tomuto ochoreniu, ide o konšpirácie, či hoaxy, ktoré nemajú žiadne odborné a v niektorých prípadoch ani logické opodstatnenie, je dnes už preukázaná mnohými odbornými, vedeckými analýzami a štúdiami.⁹

V tejto súvislosti je teda potrebné uviesť, že v prípade informácií o názoroch Petra Kotlára o spochybňovaní očkovania proti ochoreniu COVID-19 ako aj samotného ochorenia COVID-19, ktoré vo všeobecnej rovine odzneli v odvysielanom programe, ide aj na základe vyššie uvedených skutočností o fakty a o objektívne pravdivé informácie, nakoľko sa týmito názormi pán Kotlár sám verejne prezentuje.

Účastníkovi konania na základe vyššie uvedeného nie je zrejmé, aké ďalšie, doplňujúce a protichodné informácie mali v súvislosti s osobou Petra Kotlára a jeho vlastnými názormi, ktoré boli súčasťou odvysielaného programu odznieť a akým kvalifikovaným spôsobom mala moderátorka názory Petra Kotlára vyvažovať, ak nie tým, že v predmetnom programe tieto skutočnosti odzneli.

Podľa názoru účastníka konania, obsahom povinnosti vysielateľa zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť programov spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky podľa § 25 písm. b) mediálneho zákona síce je požiadavka, aby boli jednotlivé názorové spektrá navzájom vyvažované, avšak nie je povinnosťou vysielateľa, resp. moderátorov týchto programov, aby obhajovali správnosť, resp. pravdivosť prezentovaných názorov.

V prípade odvysielaných informácií o osobe Petra Kotlára v predmetnom programe šlo o fakty. Skutočnosť, že jeho názory môžu na časť divákov pôsobiť negatívne, v žiadnom ohľade nezakladá vysielateľovi povinnosť danú osobu, či ňou prezentované názory obhajovať.

Na tomto mieste je potrebné tiež poukázať na skutočnosť, že aj v prípade, ak by sám pán Kotlár považoval informácie, ktoré odzneli o jeho osobe v odvysielanom programe za nepravdivé, či zavádzajúce, má možnosť domáhať sa ochrany svojej osobnosti prostredníctvom súkromnoprávných represíí, a to napr. žalobou o ochranu osobnosti, práva na vyjadrenie a dodatočné oznámenie atď. Rada pre mediálne služby ako orgán verejnej moci, nie je oprávnená v tejto súvislosti suplovať svojimi

⁶ Vysielanie TV Slovan zo dňa 18. 7. 2023

⁷ Vysielanie TV Slovan zo dňa 08. 11. 2022, hosť Peter Socha

⁸ Vysielanie TV Slovan zo dňa 06. 9. 2022

⁹ Covid-19 vaccine effectiveness against post-covid-19 condition among 589 722 individuals in Sweden: population based cohort study | The BMJ, (dostupné na <https://www.bmj.com/content/383/bmj-2023-076990>); HNonline.sk - Najväčšia štúdia o očkovaní proti covidu odhaľuje skutočné zdravotné riziká, ktorým čelíte, dostupné na <https://hnonline.sk/science/medicina/96132767-najvaecsia-studia-o-ockovani-proti-covidu-odhaluje-skutocne-zdravotne-rizika-ktorym-celite>), Safety & effectiveness of COVID-19 vaccines: A narrative review – PMC (nih.gov) Study and overview of the novel coronavirus (COVID-19) disease – ScienceDirect.

rozhodnutiami rozhodnutia všeobecných súdov a rozhodovať o porušení, resp. neporušení osobnostných práv konkrétnej osoby vo vysielaní.

(...)

Ako už účastník konania uviedol vo svojom vyjadrení vyššie, informácie prezentované v odvysielanom programe týkajúce sa osoby Petra Kotlára boli presné, odzneli v rámci programu len okrajovo, v minimálnej miere, pričom z nich nie je v žiadnom ohľade možné konštatovať porušenie povinnosti vysielateľa zabezpečiť objektivitu a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky podľa ustanovenia § 25 písm. b) mediálneho zákona.

Žiadna z odvysielaných informácií nie je v kolízii s niektorým z kvalifikovaných verejných záujmov, pre ktoré správny orgán môže obmedziť slobodu prejavu účastníka konania ako vysielateľa. Účastník konania má navyše za to, že v prípade odvysielaných informácií o osobe Petra Kotlára ide o skutočnosti, voči ktorým by v teoretickej rovine mohla mať táto konkrétna osoba právo domáhať sa súkromnoprávnej ochrany svojej osoby a Rada pre mediálne služby v tejto súvislosti nie je oprávnená suplovať rozhodnutia všeobecných súdov prípadným udelením sankcie účastníkovi konania v správnom konaní.“

* * *

Všeobecné východiská posudzovania vyváženosti programov aktuálnej publicistiky:

Z rozhodovacej praxe Rady vyplýva, že prítomnosť iba jedného hosťa v diskusii v programe aktuálnej publicistiky, a teda absencia oponenta, nemusí nevyhnutne znamenať rozpor s požiadavkami objektivitu a nestrannosti, avšak v takom prípade sú **zvýšené nároky na výkon moderátora**. Z rozhodovacej praxe Rady vyplýva, že najmä v prípade, ak je hosťom programu zástupca len jedného politického prúdu, je práve úlohou moderátora kladením vyvažujúcich otázok a argumentov zabezpečiť objektivitu a nestrannosť prezentovaných informácií. Vyššie uvedené princípy sú analogicky uplatniteľné aj v takých programoch aktuálnej publicistiky, ktorých obsahom je diskusia moderátora s hosťom, ktorý nie je politikom, ale témy diskusie sú tematicky späté so spravodajstvom a diskusia obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja alebo politické stanoviská k udalostiam.

Rada vo svojich rozhodnutiach uvádza, že obsah diskusného programu tvoria v prevažnej miere hodnotiace komentáre, resp. hodnotiace úsudky, pri ktorých je posudzovanie pravdivosti nemožné (na rozdiel od skutkových tvrdení, resp. tvrdení faktov). V prípade prezentovania kontroverzných tém je posúdenie „správnosti“ hodnotiacich úsudkov veľmi často vecou subjektívneho vnímania. Pre naplnenie požiadavky objektivitu a nestrannosti programu aktuálnej publicistiky, ktorý pojednáva o kontroverzných témach, nie je teda nevyhnutné prezentovať iba objektívne fakty. Rada vo svojich rozhodnutiach uvádza, že je však potrebné, aby vysielateľ zabezpečil názorovú pluralitu tak, aby si recipient mohol vytvoriť na predmetnú tému ucelený názor na základe pluralitných a rozmanitých informácií a ponúknuť mu za týmto účelom viaceré relevantné pohľady, názory alebo informácie. Vysielateľ je povinný túto pluralitu a rozmanitosť **zabezpečiť aj prostredníctvom reakcií moderátora programu**.

Nie je v právomoci Rady presne stanoviť, akým konkrétnym spôsobom má moderátor programu v konkrétnych situáciách reagovať. Vo všeobecnosti však možno konštatovať, že moderátor môže reagovať napríklad uvedením iných relevantných názorov, pohľadov alebo relevantných protiargumentov, resp. prostredníctvom upozornenia na to, že na konkrétnu tému existuje aj iný relevantný pohľad, spresňovaním uvádzaných informácií, upozornením na prílišnú paušálnosť tvrdení hosťa, prezentovaním stanoviska dotknutých osôb alebo upozornením, že dotknuté osoby sú neprítomné a nemôžu sa brániť, kladením vyjasňujúcich alebo doplňujúcich otázok, ktoré by vyzývali hosťa programu, aby svoje vyjadrenia bližšie vysvetlil, alebo otázok, z ktorého konkrétneho zdroja

informácií alebo z akých faktov host programu vychádzal pri urobení svojich vyjadrení (faktických tvrdení alebo hodnotiacich úsudkov).

Odborná literatúra definuje **vyváženosť** ako „diskutovaný a složitý pojem, ktorý vychádza z toho, že **pri informovaní, predovšetkým ve zpravodajství, má byť dán priestor oboma stranám** alebo niekoľka relevantným skupinám, rôznym názorom a závažným témam, dôležitých pro spoločnosť. Vyváženosť však **nelze měřit mechanicky.**“ (OSVALDOVÁ, B. – HALADA, J.: Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace. Praha: Libri, 2007, s. 231).

Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí vo veci *NIT S.R.L. v. Moldavsko* (rozhodnutie Veľkej komory z 5. 4. 2022) uviedol, že „ako sa uvádza v odporúčaní Výboru ministrov CM/Rec (2007)2 o pluralite médií a rozmanitosti mediálneho obsahu... „pluralizmus informácií a rozmanitosť mediálneho obsahu nebudú automaticky zaručené znásobením prostriedkov komunikácie ponúkaných verejnosti“. Vyžaduje sa **zaručenie rozmanitosti celkového obsahu programu, čo najviac odrážajúceho rôznorodosť názorov, s ktorými sa možno stretnúť v spoločnosti, na ktorú sú programy zamerané.**“

Podľa rozsudku Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Sžo 33/2013 zo dňa 3. 6. 2014 účelom ustanovenia o povinnosti vysielateľa zabezpečiť objektivnosť a nestrannosť „...je vytvorenie priestoru pre diskusiu o otázkach, ktoré sú predmetom verejného záujmu, pri súčasnom zamedzení zneužitia vysielacieho času v spravodajských a politicko-publicistických programoch na prezentovanie jednostranne zameraných informácií. Je zrejmé, že **mediálna prezentácia názorov len jednej názorovej skupiny je v demokratickej spoločnosti nežiaducim javom**, čo vyplýva aj z rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva.“

Podľa nálezu Ústavného súdu Českej republiky č. k. I. ÚS 4035/14 z 30. 1. 2018 „Hodnocení relativně neurčitých pojmů objektivity a vyváženosti je přenecháno aplikační praxi, která by měla při jejich vymezení **zohledňovat i poznatky relevantních vědních oborů, profesní etiky a podobně.** ... Významným pro vyváženost sdělení je **zastoupení jednotlivých zájmů**, které se ve sdělení střetávají, **podle jejich významu.**“

Z judikatúry súdov však tiež vyplýva, že **požiadavku vyváženosti nemožno uplatňovať mechanicky**, ale uplatnenie tejto požiadavky **sa musí prispôbiť špecifickým okolnostiam konkrétneho prípadu**, napr. téme programu, typu programu, kontextu alebo spoločenským okolnostiam.

Najvyšší súd SR vo vyššie citovanom rozsudku sp. zn. 3 Sžo 33/2013 uviedol: „Pojmy objektivnost a nestrannost sú **pružnými právnymi pojmami**, ktoré nie je možné presne právne definovať, **ich obsah sa môže meniť, býva podmienený okolnosťami prípadu**, na ktorý sa aplikuje právna norma. Tieto pojmy nie je možné explicitne definovať pre otvorený okruh prípadov, keďže **jednotlivé informácie a vyjadrenia je nutné vnímať v kontexte ich použitia**, a to aj s prihliadnutím na osoby, ktoré dostanú v konkrétnom príspevku priestor na vyjadrenie.“

Vyváženosti spravodajstva a politickej publicistiky sa podrobne venoval rozsudok Najvyššieho správneho súdu Českej republiky č. k. 7 As 36/2012-24 zo dňa 3. 4. 2012, v ktorom súd uviedol: „K pojmům zpravodajství a publicistika, jakož i objektivita a vyváženost, se podrobněji vyjádřil Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 As 6/2010 - 71. Vyšel především z žurnalistické doktríny (...), podle níž je úkolem zpravodajství pohotově přinášet věcnou informaci o aktuální události, kdežto **účelem publicistických sdělení je informace komentovat a hodnotit, své adresáty pak získávat, přesvědčovat a vybízet.** Smyslem zpravodajství je tedy výlučně veřejnost nezaujatě informovat, teprve **cílem publicistiky je veřejné mínění ovlivňovat.** Objektivita je základním požadavkem kladeným na zpravodajství, které se pokouší věcně, nestranně a nemanipulativně oddělit zprávu od komentáře. Ústřední charakteristikou takového postupu je ověřování pravdivosti výpovědi. Pojem objektivita tedy v sobě zahrnuje správnost (přesnost), transparentnost (uvádění pramenů) a věcnost (absence vlastních hodnocení). Nevyvážeností je pak skrytá forma stranickosti, kdy jsou v určité kontroverzní situaci

některé názory potlačovány ve prospěch názorů jiných. Zásada vyváženosti tak spočívá v požadavku na rovnoměrné zastoupení politických alternativ, co do rozsahu a úpravy zpravodajství. **Důraz na důsledné dodržování zásad objektivit a vyváženosti bude u zpravodajství o poznání větší, než v případě pořadů publicistických. Minimálně aspekt věcnosti se pak v publicistice z povahy věci neuplatní vůbec. Míra tolerance vůči případným prohrškům proti zákonem postulovaným zásadám objektivit a vyváženosti bude různá v závislosti na tom, půjde-li o pořad publicistický či o zpravodajskou relaci. (...)** Vzhledem k tomu, že zásada objektivit byla v daném případě porušena v pořadu zpravodajském, lze takové pochybení dle názoru Nejvyššího správního soudu hodnotit jako **relativně závažnější, než stalo-li by se tak v pořadu politicko-publicistickém.**“

Potreba vyhnúť sa falošnej, resp. mechanickej vyváženosti (tzv. false balance):

Posudzovanie vyváženosti programu aktuálnej publicistiky so sebou prináša **riziko uplatňovania a vynucovania falošnej, resp. mechanickej vyváženosti** programu (v anglickej literatúre označovanej ako „false balance“). Na falošnú vyváženosť kriticky upozorňuje aj odborná literatúra: „...*existuje také niekoľko zásadných obtíží, ktoré s sebou objektivita prináša. Naznačuje totiž ... že všetky náhľady na udalosti si ve zpravodajstve zasluhujú stejné zastoupení, i když nám další hodnoty a selský rozum mohou naznačovat něco úplně odlišného.*“ (McQUAIL, D.: Žurnalistika a společnost. Praha: Karolinum, 2016, s. 117)

Pri posudzovaní vyváženosti programu a otázky, či moderátor zabezpečil dostatočnú názorovú oponentúru voči hosťovi programu a teda aj dostatočnú vyváženosť programu, je preto potrebné zohľadniť **účel zákonnej povinnosti objektivit.**

O účele zákonnej povinnosti zabezpečiť objektivnosť a nestrannosť programu Ústavný súd SR v náleze sp. zn. II. ÚS 307/2014 uviedol, že „*týmto zákonným obmedzením slobody prejavu ... sa má predchádzať šíreniu a uvádzaniu jednostranných názorov, myšlienok a ideí na konkrétnu tému v rámci spravodajských programov a politicko-publicistických programov, ktoré pri ich jednostrannosti ... zároveň môžu ... znamenať ohrozenie práv a slobôd iných, bezpečnosti štátu, verejného poriadku, ohrozenie verejného zdravia a mravnosti. ... V uvedených intenciách sú povinné orgány verejnej moci interpretovať a aplikovať obmedzenie slobody prejavu vyplývajúce z § 16 ods. 3 písm. b) zákona o vysielaní.*“

Z nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 307/2014 vyplýva, že **účelom povinnosti objektivit nie je samoučelná a mechanicá vyváženosť, ani samoučelná a mechanicá oponentúra zo strany moderátora, ale účelom povinnosti objektivit je ochrana ústavných hodnôt uvedených v čl. 26 ods. 4 Ústavy SR – t.j. práv a slobôd iných, bezpečnosti štátu, verejného poriadku, ohrozenie verejného zdravia a mravnosti.**

Z nálezu Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 307/2014 možno vyvodiť, že ak v programe odznejú vyjadrenia, ktoré pri ich jednostrannosti zároveň môžu znamenať ohrozenie práv a slobôd iných, bezpečnosti štátu, verejného poriadku, ohrozenie verejného zdravia a mravnosti, vysielateľ je povinný zabezpečiť prostredníctvom moderátora programu vyvažujúcu reakciu na tieto vyjadrenia.

Povinnosť vysielateľa chrániť aj iné ústavné hodnoty (a teda aj napr. verejné zdravie alebo verejný poriadok) však **má vplyv aj na to, aká miera vyváženosti programu** inými názormi alebo stanoviskami **bude vyžadovaná** pri posudzovaní konkrétneho programu.

Podľa ústavnoprávnej teórie aj praxe ústavných súdov, každá ústava demokratického právneho štátu ustanovuje **objektívny hodnotový poriadok**. Ústava a základné práva zakotvené v ústave sa vyznačujú „**vyžarovaním**“ ústavných hodnôt **do celého právneho poriadku, a teda aj do každého zákona**. Napríklad podľa nálezov Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 129/98 a sp. zn. III. ÚS 257/98 „*Jednou z funkcií Ústavy, zvláště ústavní úpravy základních práv a svobod, je její „prozařování“ celým*

právním řádem.¹⁰ V dôsledku toho majú všetky zákony „hodnotový náboj“. Z dôvodu účinnosti ústavy, ktorá je bezprostredne záväzná a aplikovateľná a ktorá obsahuje ústavné hodnoty a princípy, „musia právnici resignovať na starú pozitivistickú myšlienku, podľa ktorej sú právo a morálka dve úplne oddelené entity“.¹¹ Prostredníctvom ústavných hodnôt a princípov, ktoré sú obsiahnuté v ústave a ktoré sú z toho dôvodu súčasťou pozitívneho práva, **sa do celého právneho poriadku dostávajú hodnoty a princípy, ktoré sa tak stávajú záväznými právnymi princípmi.** Ústava SR a ústavné hodnoty a princípy v nej obsiahnuté priamo ovplyvňujú výklad a aplikáciu zákonov orgánmi verejnej moci prostredníctvom ustanovenia článku 152 ods. 4 Ústavy SR, ktorý zakotvuje povinnosť ústavne súladného výkladu všetkých právnych prepisov.¹²

Ústavné hodnoty – t.j. *práva a slobody iných* (pod ktoré možno zaradiť aj právo verejnosti na prístup k pluralitným a rozmanitým informáciám), *bezpečnosť štátu, verejný poriadok, verejné zdravie a mravnosť, by mal chrániť vysielateľ aj pri uplatňovaní a dodržiavaní povinnosti objektivity.*

Z účelu zákonnej povinnosti objektivity a z jej naviazanosti na vyššie uvedené ústavné hodnoty vyplýva, že rozhodovacia činnosť Rady pri posudzovaní objektivity programov **nemôžu vychádzať iba z mechanickej aplikácie vyváženosti**, ale musí dbať na ochranu všetkých ústavných hodnôt, ktorými sú nielen právo verejnosti na pluralitné a rozmanité informácie, ale napr. aj ochrana verejného zdravia alebo verejného poriadku.

Pri posudzovaní objektivity, nestrannosti a vyváženosti programov treba teda zohľadniť, že **požiadavka vyváženosti nemôže znamenať falošnú, resp. mechanickú vyváženosť.**

Odborná literatúra z oblasti teórie žurnalistiky k falošnej vyváženosti uvádza: „*Kedže vyváženosť spravodajstva sa chápe ako súčasť novinárskej objektivity (Westerståhl, 1983), často sa mylne stotožňuje s potrebou prezentovať dve protichodné strany rovnocenne, hoci skutočné rozloženie názorov sa od tohto vyváženého pohľadu líši. To sa označuje ako falošná vyváženosť v spravodajstve (Brüggemann, Engesser, 2017). V niekoľkých experimentoch sa Koehlerovi (2016) podarilo preukázať, že keď boli ľudia vystavení protichodným vyjadreniam vedcov o zmene klímy, vnímali vo všeobecnosti menší konsenzus medzi vedcami (Koehler, 2016). Kedže nesúhlasné názory sú škandalóznejšie a priťahujú viac divákov, menšinové názory sú často nadmerne zastúpené, čo by mohlo ovplyvniť vnímanie konsenzu a následne aj ďalšie kľúčové presvedčenia, ako je účinnosť politických a súkromných opatrení (van der Linden et al. 2015, 2017, 2019).*“ (LOGEMANN, H. T. - TOMCZYK, S.: How Media Reports on COVID-19 Conspiracy Theories Impact Consensus Beliefs and Protective Action: A Randomized Controlled Online Trial. Science Communication 2023, Vol. 45(2), s. 145–171)

Odborná literatúra z oblasti teórie žurnalistiky tiež uvádza: „*Falošná rovnováha zahŕňa prezentovanie dvoch aktérov diskusie ako viac rovnocennejších, než je to odôvodnené dôkazmi. (...) Zahmlievaním toho, čo sa považuje za dôkaz a kto je autoritou, falošná vyváženosť legitimizuje post-pravdivé postoje.*“ **Falošná vyváženosť „prispieva, podobne ako falošné správy, k prostrediu, v ktorom je pravda**

¹⁰ Podľa nálezov Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 129/98 a sp. zn. III. ÚS 257/98 „*Jednou z funkcií Ústavy, zvláštne ústavní úpravy základných práv a slobod, je její „prozařování“ celým právním řádem. Smysl Ústavy spočívá nejen v úpravě základních práv a slobod, ... nejen v přímé závaznosti Ústavy a v jejím postavení bezprostředního pramene práva, nýbrž i v nezbytnosti státních orgánů, resp. orgánů veřejné moci, interpretovat a aplikovat právo pohledem ochrany základních práv.*“ K skutočnosti „vyžarovania“ ústavy do právneho poriadku pozri napr. KÜHN, Z.: Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 159 – 171, alebo SCHLOSSER, H.: Výklad v práve, aplikácia práva a sudcovská tvorba práva, s. 175. In: VEČEŘA, M. – GERLOCH, A. – SCHLOSSER, H. – BERAN, K. – RUDENKO, S.: Teória práva. 2. vydanie. Žilina: Bratislavská vysoká škola práva, 2008.

¹¹ KÜHN, Z.: Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 162.

¹² Podľa čl. 152 ods. 4 Ústavy SR „*Výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.*“

znehodnotená. “Podľa odbornej literatúry „Po prvé, falošná vyváženosť môže nastať, keď sa odborným stanoviskám „outsiderských“ odborníkov venuje rovnaká úroveň mediálnej pozornosti ako vedeckému konsenzu. (...) ... tým, že dáva významnú pozornosť pozíciám outsiderov vo vedeckej komunite, novinári riskujú, že sa vyšle signál, že názory odborníkov na danú problematiku sú viac vyrovnané, ako je tomu v skutočnosti. Druhou formou falošnej vyváženosti je **vyvažovanie odborných názorov s názormi neodborníkov**. Napríklad viaceré známe osobnosti spochybnili bezpečnosť očkovania. (...) Táto forma vyváženosti je obzvlášť znepokojujúca, keď sa neodborníkov nielenže poskytne rovnaká platforma ako odborníkov, ale je tiež vykreslený ako ten, kto má rovnocennú úroveň odbornosti. (...) Poslednou formou falošnej rovnováhy ... je **prezentácia irelevantných informácií ako protiargumentov k vedeckým dôkazom**.” (RIETDIJK, N. – ARCHER, A.: Post-Truth, False Balance and Virtuous Gatekeeping. In: Maria Silvia Vaccarezza & Nancy Snow (eds.), Virtues, Democracy, and Online Media: Ethical and Epistemic Issues. Routledge, 2021)

Odborná literatúra tiež uvádza: „Medializácia, ktorá zdôrazňuje vedecký nesúhlas v otázkach očkovania proti COVID-19, sa môže vyskytovať v dvoch hlavných formách. Prvá z nich súvisí s **negatívnymi komentármi o očkovaní a vakcínach zo strany vedcov „whistleblowerov“**. Druhý spôsob súvisí s nepochopením samotnej podstaty vedeckého konsenzu, ktorý nikdy nie je ukončený a neustále sa vyvíja. Napríklad Capurro a kol. zistili, že **niektorí novinári v Kanade informovali o kríze COVID-19 zdôrazňovaním „súboja expertov“ a vyslaním nejednoznačných posolstiev o oficiálnych opatreniach v oblasti verejného zdravia**. (...) **Vnímanie miery nesúhlasu medzi vedcami môže byť ďalej zvýšené používaním novinárskych noriem vyváženého spravodajstva, a to aj v prípadoch, keď je váha dôkazov silne vychýlená na jednu stranu**. Vyvážené spravodajstvo pomáha novinárom zdôrazniť kontroverznosť a dodať spravodajstvu dramatickosť a poskytnúť im zdanie objektivity. (...) Napríklad Boykoff a Boykoff zistili, že väčšina správ americkej tlače o globálnom otepľovaní venovala približne rovnakú pozornosť opačným názorom. Boykoffova obsahová analýza hlavných amerických televíznych kanálov ukázala, že približne 70 % všetkých spravodajských príspevkov obsahovalo vyvážené spravodajstvo o človekom spôsobenej zmene klímy. (...) Účinok vyváženého spravodajstva sa potvrdil vo viacerých experimentálnych štúdiách. Napríklad Koehler zistil, že **vyvažujúce protichodné komentáre odborníka na ktorejkoľvek strane sporu ovplyvnili schopnosť ľudí rozlišovať medzi témami s vysokým a nízkym konsenzom odborníkov, a to aj v prípadoch, keď bola uvedená informácia o váhe uvedených dôkazov**. (...) Akin a Urpelainen potvrdili, že aj najmenší vedecký nesúhlas podkopáva podporu verejnosti pre nové environmentálne regulácie. (...) Hlavným celkovým záverom nášho výskumu je, že **novinárska norma vyváženého spravodajstva do určitej miery poškodzuje dôveryhodnosť vedy**. Agresívna komunikácia založená na obviňovaní a otvorene persuzívna komunikácia však môže tiež vyvolať negatívne reakcie, ktoré bránia dosiahnutiu cieľov v oblasti verejného zdravia.” (PAVIĆ, Ž. - ŠULJOK, A. - JURLINA, J.: Balanced Reporting and Boomerang Effect: An Analysis of Croatian Online News Sites Vaccination Coverage and User Comments during the COVID-19 Pandemic. Vaccines 2022, 10, 2085).

Odborná literatúra v súvislosti s informovaním médií o existencii vedeckého konsenzu o určitých otázkach uvádza: „Vyváženosť ako forma zaujatosti znamená, že odborníci, ktorí sú v súlade s väčšinovým konsenzom, sa často objavujú v spravodajstve spolu s tými, ktorí nereprezentujú širšiu odbornú komunitu - čo kritici médií často označujú za falošnú vyváženosť. (...) Vedci preukázali, že **konsenzus vedcov môže byť presvedčivý aj v prípade veľmi polarizovaných otázok, ako je zmena klímy** (Lewandowsky a kol. 2012; van der Linden a kol., 2016). **Novinári urobili dobrú prácu pri sprostredkovaní informácií o existencii odborného konsenzu v otázke zmeny klímy - čo je postup, ktorý nebol nasledovaný pri iných otázkach, a to aj vtedy, keď sa spravodajstvo priamo zaoberalo odborným konsenzom v týchto otázkach. Novinári musia túto prax rozšíriť aj na iné oblasti**.” (MERKLEY, E.: Are Experts (News)Worthy? Balance, Conflict, and Mass Media Coverage of Expert Consensus. Political Communication, (2020), 37(4), s. 530–549)

Podľa odbornej literatúry, z hľadiska filozofickej teórie poznania pojem „objektivita“ **„môže znamenať protikladné pojmy, ako napríklad presnosť a vyváženosť. Ak je správa presná, potom nemusí byť**

vyvážená; a ak je vyvážená (medzi rôznymi konkurenčnými názormi), potom nemusí byť presná.“ (HEARNS-BRANAMAN, J: Journalism and the Philosophy of Truth. Beyond Objectivity and Balance. Routledge, 2016)

Presnosť/pravdivosť a vyváženosť sa teda môžu navzájom aj vylučovať. **Pri nesporných či preukázaných faktoch alebo pri takých faktoch, na ktorých je široký vedecký konsenzus, musí preto byť dôraz na pravdivosti a presnosti, a nie na vyváženosti.** Vyvažovanie preukázaného faktu, alebo faktu, na ktorom je široký vedecký konsenzus, by totiž znamenalo skresľovanie reality alebo relativizáciu pravdy, čo by bolo v priamom rozpore s požiadavkou objektivity. **Ak sú však prezentované kontroverzné alebo doposiaľ nepreukázané fakty, vtedy treba klásť dôraz skôr na vyváženosť.**

Odborná literatúra o uprednostňovaní vyváženosti na úkor pravdivosti a presnosti kriticky uvádza: *„Podáním odlišných názorů nevznikne výpověď o pravdivosti zprávy, ale je postavena vedle dalších vyjádření. ... „Objektivní“ žurnalista umožní recipientovi, aby se sám rozhodl, komu uvěří. Výsledkem je „vyvážené“ zpravodajství, v němž se hodnocení reality omezilo na konstatování pro a proti.“* (KUNCZIK, M.: Základy masové komunikace. Praha: Karolinum, 1995, s. 141)

Vynucovanie „falošnej“, resp. „mechanickej“ vyváženosti je často založené na **mylnom predpoklade, že „pravda je uprostred“**, a v konečnom dôsledku **vedie k skresleniu objektívneho obrazu reality, k relativizácii pravdy alebo k podpore pozícií, ktoré sú v rozpore so všeobecne uznávanými hodnotami** (napr. k podpore porušovania ľudských práv, k podpore diktátorských a nedemokratických režimov alebo vojenskej agresie atď.). Snaha niektorých médií o falošnú, resp. mechanickú vyváženosť, ktorá sa prejavuje takým spôsobom, že sa mechanicky poskytne rovnaký priestor na vyjadrenie dvom protichodným názorom, pričom sa neprihliada na odlišnú relevanciu jednotlivých názorov alebo na všeobecne uznávané hodnoty, **je predmetom častej kritiky v odbornej literatúre** (napr. McNAIR, B.: Sociologie žurnalistiky. Praha: Portál, 2004. s. 72-73; REMIŠOVÁ, A.: Etika médií. Bratislava: Kalligram, 2010, s. 210).

V odbornej literatúre sa uvádza, že v rámci profesionálnej etiky žurnalizmu musí byť *„hlavním zájmem podpora vědomí a úcty k lidským hodnotám, k vědecké reflexi a k odpovědné hodnotové a normativní orientaci“*. (KUNCZIK, M.: Základy masové komunikace. Praha: Karolinum, 1995, s. 87)

Odborná literatúra tiež uvádza: *„...bezduché prednesenie argumentov oboch strán je pri snahe o maximalizovanie objektivity nielen neúčinné, ale je aj jej prekážkou. ...je absurdné navrhovať, ako to urobil jeden program BBC, že „by mohol existovať neutrálny postoj k vykorisťovaniu a rasizmu.“* (BOUDANA, S.: A definition of journalistic objectivity as a performance. Media, Culture & Society 33(3), 2011, s. 394)

Odborná literatúra k problému mechanickej vyváženosti tiež uvádza: *„...neustrannost bývá vykládána a uplatňována s odkazem na vytváření „rovnováhy“ tím, že je poskytnut stejný čas opozičním politickým názorům. (...) Podobně, pokud se novináři zabývají kontroverzním tématem, je obvyklé citovat alespoň dva protichůdné názory.“* (Wahl-Jorgensen et al., 2017, s. 785). **Takový postup je ovšem problematický (...)** Strany či názorové skupiny **nemajú vždy stejnou váhu a navíc na události je možné nahlížet z více než dvou stran. Takový postup v důsledku vytváří zpravodajství plné konfliktů a kontroverzí, a to i v situacích, „které jsou ve skutečnosti konsenzuální, jako například debaty vědců o změnách klimatu nebo diskuze o bezpečnosti očkování.“** (Wahl-Jorgensen et al., 2017, s. 785).“ (KŘEČEK, J. a kol.: Vyváženost ve vysílání. Praha: Grada, 2022, s. 26 – 27).

Pre porovnanie možno uviesť aj **štandardy britského mediálneho regulátora Ofcom** (Vysielací kódex Ofcomu), ktoré sa týkajú „náležitej nestrannosti“ (*due impartiality*) spravodajských a publicistických programov. „Náležitá nestrannosť“ (*due impartiality*), ktorá musí byť podľa Vysielacieho kódexu Ofcomu dodržaná v spravodajských a publicistických programoch, **„neznamená, že každému názoru musí byť venovaný rovnaký časový priestor alebo že každý argument a každý aspekt každého**

argumentu musí byť zastúpený.“ Britský regulátor vo svojom kódexe uvádza, že prístup k „náležitej nestrannosti“ sa **môže líšiť v závislosti od kontextu**, povahy témy, typu programu a kanálu, pravdepodobného očakávania divákov atď. Kontext zahŕňa (okrem iného) **stupeň ujmy, ktorú by mohlo spôsobiť zaradenie určitého druhu materiálu do programu**, službu, v ktorej sa materiál vysiela, čas vysielenia, skutočnosť, aké ďalšie programy sú naplánované pred a po príslušnom programe, pravdepodobnú veľkosť a zloženie potenciálneho publika a pravdepodobné očakávania publika, rozsah, v akom je možné upozorniť potenciálnych divákov na povahu obsahu a účinok materiálu na divákov alebo poslucháčov, ktorí sa s ním môžu stretnúť nevedomky.¹³ Podľa usmernenia 1.42 Vysielacieho kódexu Ofcomu **„Zachovanie náležitej nestrannosti si nevyžaduje aby vysielateľ zaradil každý argument na určitú tému alebo aby v každom prípade poskytol priamo protichodný argument k argumentu prezentovanému v programe.“** Podľa usmernenia 1.43 Vysielacieho kódexu Ofcomu **„Aby sa zachovala náležitá nestrannosť, nie vždy je potrebné prezentovať opačný názor, ktorý je v rozpore s názormi väčšiny alebo v rozpore s preukázanou skutočnosťou. Či bola alebo nebola zachovaná náležitá nestrannosť, bude tiež závisieť od celého radu ďalších faktorov, ako sú: povaha programu, prezentácia argumentov programu; transparentnosť jeho agendy, publikum, ktorému je určený a očakávania divákov.“**

Odborná literatúra uvádza: **„Ve Veľkej Británii je princíp náležitej nestrannosti (to znamená stupne nestrannosti príměřené danému problému; nikdo by např. neočekával, že novinář bude nestranný při referování o sporu mezi ilegální Irskou republikánskou armádou (IRA) a britskou vládou, nebo mezi Pol Potem a jeho demokratickými kambodžskými odpůrci)…”** (McNAIR, B.: Sociologie žurnalistiky. Praha: Portál, 2004. s. 73)

O negatívnych dôsledkoch uplatňovania falošnej, resp. mechanickej vyváženosti odborná literatúra uvádza: **„Snaha o vyváženosť môže byť motivovaná racionálnym ideálom objektívneho spravodajstva. Literatúra o falošnej vyváženosti však poukázala na viaceré problémy, ktoré z nej vyplývajú. Po prvé, o správach, ktoré zahŕňajú falošnú vyváženosť, sa konštatuje, že sú formou neobjektívneho spravodajstva. Podľa Boykoffa a Boykoffa (2004: 134) prezentovať dve strany diskusie ako vyvážené, keď vedecké dôkazy v drvivej väčšine uprednostňujú jednu stranu pred druhou, znamená prezentovať „informačne zaujaté spravodajstvo“. Myslia tým to, že takéto spravodajstvo prezentuje informácie skresleným spôsobom. Podľa tejto kritiky je falošná vyváženosť zlá sama osebe, pretože poskytuje zavádzajúci obraz o dôkazoch. Falošná rovnováha bola kritizovaná aj za to, že sťažuje hodnotenie dostupných dôkazov. (...) Dixon a Clarke (2012) uskutočnili štúdiu, v ktorej boli účastníkom predložené novinové články týkajúce sa údajnej súvislosti medzi očkovaním a autizmom. Účastníci dostali články, ktoré argumentovali buď v prospech tejto súvislosti, proti tejto súvislosti, prezentovali vyvážený obraz pre a proti tejto súvislosti, alebo ktoré prezentovali nesúvisiace informácie. Tí, ktorým boli predložené vyvážené články, boli menej presvedčení o tom, že neexistuje žiadna súvislosť medzi očkovaním a autizmom, ako iní účastníci, a častejšie sa domnievali, že vedecká komunita je v tejto otázke rozdelená/nerozhodná. To opäť naznačuje, že prezentácia vyváženého spravodajstva môže zvýšiť neistotu ohľadom vedeckých tvrdení, ako aj miery konsenzu medzi vedcami. Aby toho nebolo málo, v podobnej štúdii Koehlera (2016) sa zistilo, že prezentácia dvoch protichodných odborných názorov oslabila dôveru účastníkov v existenciu odborného konsenzu, a to aj vtedy, keď im bolo výslovne povedané, že v danej otázke existuje vysoká úroveň vedeckého konsenzu. (...) Ak zhrnieme tieto dôsledky pomocou epistemologických termínov, problém s falošnou rovnováhou je trojaký. Po prvé, falošná rovnováha bráni prenosu poznatkov. Namiesto toho, aby informovala a objasňovala, mátie publikum a sťažuje mu správne posúdenie faktov, argumentov a dôkazov. Po druhé, možno ju klasifikovať ako formu epistemickej neférovosti. Preceňuje neexpertov a pochybné/vyvrátené názory. Zároveň zvyčajne nepriznáva dostatočné uznanie tam, kde je to potrebné, t. j. legitímnym**

¹³ Vid' 5. časť Vysielacieho kódexu Ofcomu („Náležitá nestrannosť a náležitá presnosť“) dostupná na <https://www.ofcom.org.uk/tv-radio-and-on-demand/broadcast-codes/broadcast-code/section-five-due-impartiality-accuracy>, s. 5.

epistemickým autoritám. A napokon, keďže tak nerobí, aj zatemňuje samotný pojem epistemickej autority. ...**skresľuje kto je expertom a z akých dôvodov.** Každý z týchto dôsledkov falošnej rovnováhy zasa prispieva k tomu, čo možno označiť ako „postpravdivé“ prostredie. (...) ...„postpravdivé prostredie“ znamená prostredie, ktoré sa vyznačuje nedostatkom záujmu o fakty a všeobecnou nedôverou v odbornosť. Táto definícia sa do veľkej miery prekrýva s definíciou ... Oxfordského slovníka, podľa ktorého postpravdivosť „označuje okolnosti, v ktorých objektívne fakty majú menší vplyv na formovanie verejnej mienky ako odvolávanie sa na emócie a presvedčenie“. (...) Falošné správy môžu mať rôzne podoby, ale zvyčajne klamú publikum o určitej skutočnosti, napríklad o tom, že koronavírus je biologická zbraň vyrobená človekom (Rini 2017; Kaszeta 2020). **Falošná rovnováha je oveľa rafinovanejšia: neklame o konkrétnej otázke, ale prezentuje diskusiu o určitej otázke ako inú, než aká je v skutočnosti, t. j. ako vyvázenejšiu.** Samozrejme, má to za následok zavádzanie publika, ale spôsobom ktorý sa sústreďuje skôr na rámcovanie diskusie než na jej obsah. Okrem toho falošná vyváženosť sa zdá byť menej motivovaná zámerom klamať. Falošné správy aj falošná vyváženosť teda zastierajú pravdu, ale veľmi odlišným spôsobom a z odlišných dôvodov. (...) V prípade falošnej rovnováhy, epistemická autorita, ktorá utrpela, je celý pojem odbornosti. **Keď sú marginálne názory nadmerne zastúpené, klesá dôvera ľudí vo vedecký konsenzus a metódy použité na jeho dosiahnutie.** Keď sa názor neodborníkov na vedecké fakty považuje za rovnocenný s názorom odborníkov, vedie to k oslabeniu výsadného epistemickeho postavenia, ktoré majú odborníci. **Keď sa irelevantné informácie používajú ako platný protipól, fakty, najmä vedecké fakty, sa podceňujú.**“ (RIETDIJK, N. – ARCHER, A.: Post-Truth, False Balance and Virtuous Gatekeeping. In: Maria Silvia Vaccarezza & Nancy Snow (eds.), Virtues, Democracy, and Online Media: Ethical and Epistemic Issues. Routledge, 2021)

Povinnosť vysielateľa vyhnúť sa falošnej vyváženosti, a tým chrániť ústavné záujmy verejného zdravia a verejného poriadku, má **osobitný význam v situácii spoločenského napätia a polarizácie,** vyznačujúcej sa okrem iného aj šírením dezinformácií súvisiacich s pandémiou COVID-19.

Možno podotknúť, že snaha niektorých slovenských médií uplatňovať v súvislosti s pandémiou COVID-19 falošnú, resp. mechanickú vyváženosť (*false balance*, resp. tzv. *both-sidism*), bola kritizovaná aj v publicistike.¹⁴

Na základe vyššie uvedeného možno konštatovať, že pri posudzovaní otázky, či bol moderátor programu povinný oponovať alebo vyvažovať vyjadrenia hosta programu, a aké argumenty alebo informácie majú byť v programe uvedené na vyvázenie, resp. na oponovanie vyjadrení hosta programu, je potrebné zohľadniť okrem iného aj možnú ujmu na verejnom záujme (napr. na ochrane verejného zdravia alebo verejného poriadku), ktorú by mohlo spôsobiť zaradenie určitého argumentu alebo informácie do programu, ako aj skutočnosť, či sú tieto argumenty v rozpore s preukázanou skutočnosťou alebo či sú v rozpore s odborným, resp. vedeckým konsenzom, a to za účelom zabrániť falošnej, resp. mechanickej vyváženosti, ktorá by viedla k skresleniu reality a tým aj k narušeniu objektivity programu.

¹⁴ „Žiaľ, nebolo to prvýkrát, čo sa RTVS alebo iné spravodajské médiá na Slovensku dostali do pasce, keď sa v mene obhajoby objektivity a nestrannosti snažili ponúknuť „falošnú vyváženosť“ alebo „obojsťnosť“ vo svojom spravodajstve. Nebolo to tiež po prvýkrát, čo dovolili dezinformáciám dostať sa do popredia. ... Akokoľvek pevne veríme vo vyváženosť a poskytnutie priestoru všetkým stranám sporu, hlavným poslaním médií by vždy mala byť ochrana a šírenie pravdy. A pravda spočíva vo faktoch, vede a údajoch. A pravdou je, že nie všetky názory majú rovnakú váhu. Existujú názory založené na faktoch a dôkazoch a existujú názory, ktoré sú nepodložené alebo postavené na nesprávne pochopených informáciách. A úlohou novinárov je dať tomu všetkému zmysel.“ (Miroslava German Širotníková: Slovak Media Suffers Effects of ‘Bothsideism’ in COVID-19 Debate / Slovenské médiá trpia dôsledkami „vyváženosti“ v diskusii o COVID-19. Bratislava, BIRN, 27. 10. 2021, dostupné na <https://balkaninsight.com/2021/10/27/slovak-media-suffers-effects-of-bothsideism-in-covid-19-debate/>

K otázke prístupu moderátora k vedeniu diskusie:

Programy aktuálnej publicistiky zahŕňajú rôznorodé formáty, ktorých štýl, obsah, forma, spôsob prezentovania informácií, rétorika, ako i charakter sa líšia, čo znamená aj **väčší priestor pre vysielateľa na uplatnenie slobody prejavu pri tvorbe takýchto programov**. Z odbornej literatúry z oblasti teórie žurnalistiky a mediálnych štúdií vyplýva, že v prípade diskusií v programoch aktuálnej publicistiky **existujú rôzne štýly a prístupy k moderovaniu, resp. vedeniu diskusií**. Vysielateľ, resp. moderátor má v zmysle redakčnej slobody vysielateľa vyplývajúcej z § 16 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z. **právo zvoliť si rôzne štýly moderovania** diskusných programov, ak popri tom zabezpečí splnenie požiadavky objektivity a nestrannosti programu.

Možno podotknúť, že za jedno z hlavných kritérií objektivity považuje aj „*osvojenie si pozície odstupu a neutrality vo vzťahu k predmetu spravodajstva*“. Ide o osvojenie si pozície odstupu a neutrality vo vzťahu **k predmetu spravodajstva, a nie vo vzťahu k predmetu programu aktuálnej publicistiky**, kde sú názory a hodnotové postoje moderátora často nevyhnutnou a legitímnou súčasťou diskusie s hosťami programu. Odborná literatúra o požiadavke neutrality formulácií a prezentácie kriticky uvádza: „*Neustále neutrálne pozície **není prirodzená, presvedčivá a nemusí nutne pomoci pochopení problému, nemluve o potrebe získavať zájem a pozornosť publika.***“ (McQUAIL, D.: Žurnalistika a spoločnosť. Praha: Karolinum, 2016, s. 118)

Posudzovanie hodnotiacich úsudkov, ktoré odzneli v programe:

Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva je potrebné rozlišovať, či je vyjadrenie **skutkovým tvrdením** (tvrdením nejakého faktu), alebo či je **hodnotiacim úsudkom**. Je podstatné, či obsahom vyjadrenia sú empiricky overiteľné fakty, teda konštatovanie určitej objektívnej skutočnosti, alebo či má vyjadrenie charakter hodnotiaceho úsudku, t.j. subjektívneho názoru či postoja.¹⁵ Skutkové tvrdenie (nazývané aj „fakt“) je teda tvrdenie, o ktorom možno jednoznačne povedať, že je pravdivé alebo nepravdivé. Hodnotiaci úsudok (resp. názor, postoj, hodnotenie) je naopak tvrdenie, ktorého pravdivosť sa nedá objektívne preukázať a nemôže sa ani vyžadovať, aby bola pravdivosť hodnotiacich úsudkov preukázaná.

Hodnotiace úsudky preto požívajú vysokú mieru slobody prejavu. Z rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva však vyplýva, že aj hodnotiaci úsudok môže byť excesom a nemusí byť chránený slobodou prejavu – a to najmä vtedy, keď hodnotiaci úsudok nemá faktický (skutkový) základ, z ktorého by mohol byť vyvodený. Európsky súd pre ľudské práva však zároveň uvádza, že pri uvádzaní názorov či hodnotiacich úsudkov nie je vždy potrebné súčasne výslovne uviesť aj fakty, na ktorých sa hodnotiace úsudky zakladajú. Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí *Otegi Mondragon v. Španielsko* uviedol, že „*povinnosť uviesť skutočnosti na podporu hodnotiaceho úsudku je menej prísna, ak sú informácie už známe širokej verejnosti*“. V rozhodnutí *Feldek v. Slovensko* Európsky súd pre ľudské práva uviedol: „*...Súd zásadne nemôže prijať tvrdenie, že hodnotiaci výrok môže byť za takýto považovaný, len ak je sprevádzaný faktami, na ktorých bol výrok založený... **Nevyhnutnosť spojenia medzi hodnotiacim výrokom a faktami na jeho podporu sa môže pohybovať od prípadu k prípadu podľa osobitných okolností.*** V tejto veci je Súd uspokojený tým, že hodnotiaci výrok, ktorý urobil sťažovateľ, bol založený na informáciách, ktoré už boli známe širšej verejnosti...“.

* * *

¹⁵ Napr. BARTOŇ, M.: Svoboda projevu: princípy, garance, meze. Praha: Nakladatelství Leges s. r. o., 2010, s. 85.

Posúdenie predmetného programu a aplikácia vyššie uvedených východísk na predmetný prípad:

K hodnoteniu nového splnomocnenca vlády v predmetnom programe

K otázke, či bolo vhodné, že v programe bola hodnotená kvalifikácia alebo odborná spôsobilosť nového splnomocnenca vlády P. Kotlára, treba uviesť, že téma pandémie COVID-19 a s ňou súvisiacej skutočnosti šírenia dezinformácií týkajúcich sa pandémie COVID-19, je závažná spoločenská téma, ktorá významne ovplyvňuje spoločnosť a fungovanie štátu a **je jednoznačne záležitosťou verejného záujmu**. Hodnotenie osoby, ktorá bola vládou vymenovaná do verejnej funkcie za účelom prešetrovania postupu štátnych orgánov počas pandémie COVID-19 (a ktorá je mnohými odborníkmi a lekármi považovaná za kontroverznú, resp. priamo za šíriteľa dezinformácií o pandémii), vrátane hodnotenia jej kvalifikovanosti a spôsobilosti zastávať verejnú funkciu, **je teda plne legitímnou témou a záležitosťou verejného záujmu, ktorá je v súlade s hlavnou úlohou žurnalistiky – kontrolou verejnej moci, ktorej súčasťou je aj právo kriticky sa vyjadrovať ku sporným personálnym nomináciám**.

K legitímnosti toho, že témou programu bola diskusia o kvalifikovanosti a spôsobilosti nového splnomocnenca vlády P. Kotlára zastávať verejnú funkciu, možno podotknúť, že Európsky súd pre ľudské práva neustále zdôrazňuje kľúčovú úlohu médií, ktoré sú „strážnym psom“ demokracie („public watchdog“). Každý zásah do slobody prejavu médií preto posudzuje veľmi prísne. Európsky súd pre ľudské práva v mnohých rozhodnutiach uviedol, že úlohou tlače je poskytovať informácie a myšlienky o veciach verejného záujmu a verejnosť má na druhej strane právo tieto informácie dostávať. V rozhodnutí *Thorgeir Thorgeirson v. Island* Európsky súd uviedol: „*Hoci tlač nesmie prekročiť hranice stanovené, medzi iným, za účelom „ochrany povesti iných“, je napriek tomu jej povinnosťou poskytovať informácie a myšlienky o veciach verejného záujmu. Nielenže má tlač povinnosť poskytovať takéto informácie, ale aj verejnosť má právo tieto informácie dostať. Ak by to bolo inak, tlač by nebola schopná plniť svoju kľúčovú úlohu „verejného strážneho psa“.*“ Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach **posudzuje obmedzenia slobody prejavu veľmi prísne, ak sa tento prejav týkal vecí verejného záujmu**. Vecami verejného záujmu sú v prvom rade nepochybne **veci týkajúce sa politického diania a politikov**. Podľa Európskeho súdu pre ľudské práva, **osoby verejne činné alebo verejne známe musia zniesť väčšiu mieru kritiky než súkromné osoby**. Čím viac bude obsah prejavu súvisieť s verejnou činnosťou dotknutej osoby, tým viac bude tento prejav chránený slobodou prejavu. „**Verejne činné**“ osoby sú osoby, ktoré sa podieľajú na výkone verejnej moci, na chode štátu a správe vecí verejných a mali by sa verejnosti za svoju činnosť zodpovedať. Základnou kategóriou verejne činných osôb sú politici. Z rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva *Oberschlick v. Rakúsko* (č. 1) vyplýva, že na rozdiel od súkromných osôb, je u politikov potrebné pri stanovení rozsahu ich práva na ochranu dobrej povesti a súkromia zohľadniť **verejný záujem na slobodnej diskusii o politických otázkach**, ktorá je nevyhnutným prvkom každej demokratickej spoločnosti. Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí *Lingens v. Rakúsko* uviedol: „*Hranice prijateľnej kritiky sú širšie u politikov než u súkromných osôb. Na rozdiel od súkromnej osoby sa politik nevyhnutne a vedome vystavuje dôkladnej kontrole každého svojho slova a činu zo strany novinárov, aj zo strany širokej verejnosti a v dôsledku toho musí preukázať vyššiu mieru tolerancie.*“ Medzi verejne činné osoby ďalej patria aj sudcovia, **úradníci vo verejnej správe** alebo predstavitelia ozbrojených zložiek (polície, armády). Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí *Thorgeir Thorgeirson v. Island* uviedol, že „**konanie zamestnancov verejnej správy by malo byť trvale predmetom skúmania a debát a malo by byť otvorené kritike**“. V rozhodnutí *Thoma v. Luxembursko* Európsky súd pre ľudské práva uviedol: „**Zamestnanci verejnej správy vykonávajúci svoju úradnú právomoc podliehajú, podobne ako politici, širšej akceptovateľnej miere kritiky než súkromné osoby.**“ V rozhodnutí *Lopes Gomez da Silva v. Portugalsko* Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že aj kandidát na politickú funkciu musí zniesť vyššiu mieru kritiky voči svojej osobe. **Ešte väčšiu mieru kritiky ako politici však musí zniesť vláda**. Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí *Castells v. Španielsko* uviedol, že „*limity prípustnej kritiky sú širšie, ak ide o vládu a to v porovnaní so súkromnými osobami, či dokonca aj s politikmi.*“

V demokratickej spoločnosti musí byť konanie i nečinnosť vlády predmetom prísneho skúmania nielen zo strany orgánov zákonodarnej či súdnej moci, ale aj zo strany tlače a verejnej mienky.

K vyvážení predmetného programu

Ako bolo uvedené vyššie vo východiskách posudzovania vyvážení programov, **téma pandémie COVID-19 je veľmi špecifická téma a vyžaduje si osobitný prístup** pri posudzovaní vyvážení programu aktuálnej publicistiky – a to **v záujme zabránenia uplatňovania falošnej, resp. mechanickej vyvážení**, ktorá spôsobuje skresľovanie reality, relativizáciu pravdy, resp. spochybňovanie vedeckého konsenzu, čo v konečnom dôsledku môže znamenať ohrozenie ústavných záujmov verejného zdravia a verejného poriadku, ktoré je tiež Rada povinná chrániť pri posudzovaní objektivity, nestrannosti a vyvážení programov.

Moderátorka na začiatku programu uviedla informáciu v znení: *„Generálna prokuratúra naďalej preveruje manažment pandémie covidu-19. Je začaté aj trestné stíhanie pre marenie úlohy verejným činiteľom a pre všeobecné ohrozenie. Pandémiu prešetruje aj Najvyšší kontrolný úrad.“*. Tento jej úvodný vstup **možno považovať za zarámcovanie a zároveň vyváženie nasledujúceho obsahu programu** informáciou, že hodnotenie manažovania pandémie COVID-19 je stále otvorené a prebieha jeho posudzovanie príslušnými štátnymi orgánmi, pričom bolo začaté aj trestné stíhanie pre marenie úlohy verejným činiteľom a pre všeobecné ohrozenie. Táto významná informácia uvedená hneď v úvode programu **zarámcovala vyznenie programu v tom zmysle, že o hodnotení priebehu pandémie ešte nemožno robiť definitívne závery, a teda ani niektoré vyjadrenia a tvrdenia, ktoré boli urobené v nasledujúcej diskusii s hosťom T. Kriššákom nemožno považovať za úplne definitívne**. Treba tiež zohľadniť skutočnosť, že v spodnej časti obrazovky sa v úvode programu nachádzala aj lišta s textom: *„PROKURATÚRA STÁLE PREVERUJE RIADENIE PANDÉMIE“*, čo malo tiež rámcujúci a vyvažujúci účinok na vyznenie celého programu.

Následne moderátorka uviedla jednu z tém diskusie, a to vymenovanie nového splnomocnenca vlády P. Kotlára, a to konkrétne slovami: *„A do tretice má pandémiu prešetrovať aj nový splnomocnenec vlády. Stal sa ním poslanec za SNS Peter Kotlár, ktorý odmietal očkovanie proti covidu a spochybňoval aj samotný vírus i pandémiu. Na aktuálne témy budem hovoriť s odborníkom na informačnú bezpečnosť Tomášom Kriššákom. Vitajte.“*

Účastník konania vo svojom vyjadrení k správne konaniu citoval viaceré verejné vyjadrenia P. Kotlára, ktoré nie sú v súlade s vedeckým konsenzom týkajúcim sa pandémie COVID-19, pričom identifikoval aj informačné zdroje, v ktorých tieto vyjadrenia odzneli. Ide napríklad o vyjadrenia P. Kotlára, že bude pracovať *„na odhalení otráv človeka – jedy, vakcíny, Chemtrails, 5G...“*,¹⁶ vyjadrenie, že *„samozvaní vládcovia tohto Sveta „vymýšľajú“ nové a svoje choroby, aby na strachu z „nevyliciteľnosti“ si vás zotročili a ostali závislí na liečbe, ktorú pripravujú súbežne s vývojom biologickej zbrane.“*¹⁷ a ďalšie vyjadrenia týkajúce sa pandémie COVID-19 urobené P. Kotlárom vo vysielaní TV Slovan, ktoré sú citované vo vyššie uvedenom vyjadrení účastníka konania.

Redaktorka však **položila aj doplňujúcu a svojim vyznením aj vyvažujúcu otázku** týkajúcu sa P. Kotlára, a to tým, že **upozornila na lekárske vzdelanie P. Kotlára** – konkrétne slovami: *„On je lekár, čo do istej miery by mohlo zakladať istú odbornosť, ale na druhej strane sme vymenovali aj s akými informáciami prichádzal do styku s verejnosťou, čo šíril, tak na základe to, čo o ňom dnes vieme, čo od neho môžeme očakávať v tejto novej pozícii splnomocnenca vlády, akým tímom sa môže obklopiť, na aké závery môže priniesť, čo môže vlastne vyšetriť?“*.

¹⁶ <https://narodneobrodenie.sk/politika/predstavujeme-peter-kotlar-kandidat-za-sns-c-130/>

¹⁷ <https://slovensky-vecernik.sk/mudr-peter-kotlar-ludia-nebojte-sa-ale-budte-ostraziti-who-nedostalo-mandat-od-nasich-obcanov/>

Možno konštatovať, že zo strany moderátorky išlo o racionálny a relevantný argument, resp. racionálne konštruovanú vyvažujúcu otázku. Moderátorka však nebola povinná umelo konštruovať ďalšie otázky alebo argumenty v prospech P. Kotlára. Skutočnosť, že následne k faktu lekárskeho vzdelania P. Kotlára uviedla aj všeobecne dostupné informácie o aktivitách P. Kotlára, predstavuje použitie legitímnej žurnalistickej techniky, kedy najprv sám novinár zhrnie vo svojej otázke argumenty „pre“ a „proti“ a potom následne nechá, aby sa k nim vyjadril hosť programu.

Ak vyjadrenia P. Kotlára na tému pandémie COVID-19 urobené v minulosti neboli v súlade s vedeckým konsenzom, **moderátorka nebola povinná konštruovať a uvádzať ďalšie argumenty v prospech P. Kotlára, pretože by šlo o falošné resp. mechanické vyvažovanie**, ktoré by znamenalo skresľovanie reality, čo by bolo v rozpore s ochranou ústavných záujmov (napr. verejné zdravie) aj s povinnosťou objektivitu.

Nesúhlas vedeckej obce s názormi a pôsobením P. Kotlára možno demonštrovať napríklad verejnou výzvou vedcov a odborníkov, ktorí boli počas pandémie COVID-19 súčasťou iniciatívy „Veda pomáha“, nazvanou „Otvorená výzva vláde SR na rešpektovanie vedeckých poznatkov v oblasti zdravia verejnosti“.¹⁸

V tejto súvislosti možno poukázať na vyjadrenie účastníka konania, v ktorom sa uvádza: „*Účastníkovi konania na základe vyššie uvedeného nie je zrejmé, aké ďalšie doplňujúce a protichodné informácie mali v súvislosti s osobou Petra Kotlára a jeho vlastnými názormi, ktoré boli súčasťou odvysielaného programu odznieť a akým kvalifikovaným spôsobom mala moderátorka názory Petra Kotlára vyvažovať, ak nie tým, že v predmetnom programe tieto skutočnosti odzneli. (...) V prípade odvysielaných informácií o osobe Petra Kotlára v predmetnom programe šlo o fakty. Skutočnosť, že jeho názory môžu na časť divákov pôsobiť negatívne, v žiadnom prípade nezakladá vysielateľovi povinnosť danú osobu, či ňou prezentované názory obhajovať.*“

Ak moderátorka položila jednu vyvažujúcu otázku „v prospech“ P. Kotlára, **nemožno konštatovať, že porušila zákon, ak nepoložila ešte nejakú ďalšiu vyvažujúcu otázku** k vymenovaniu P. Kotlára za splnomocnenca vlády. Jedna vyvažujúca otázka k vymenovaniu P. Kotlára **primerane zodpovedala aj priestoru**, ktorý bol v programe vymenovaní P. Kotlára venovaný. Diskusia sa po otázke o vymenovaní P. Kotlára preniesla k ďalším témam. Možno konštatovať, že otázka, či mala moderátorka položiť jednu alebo aj viac vyvažujúcich otázok, je otázkou subjektívnej predstavy o miere a intenzite vyvažovania, a v konkrétnych okolnostiach predmetného programu nemá vplyv na to, či bol porušený zákon.

Možno teda súhlasiť s vyjadrením účastníka konania, ktoré uvádza: „*Informácie o Petrovi Kotlárovi a o jeho vymenovaní do funkcie splnomocnenca vlády pre preverenie procesu riadenia a manažovania zdrojov počas pandémie COVID-19 a v tejto súvislosti aj o jeho odbornej spôsobilosti na túto funkciu a s tým priamo spojené aj jeho pôsobenie v online priestore v tzv. alternatívnych médiách, odzneli iba v úvode predmetného programu a s ohľadom na rozsah odvysielaného programu len v minimálnej miere.*“

Možno tiež podotknúť, že keď hosť programu uviedol na adresu P. Kotlára vyjadrenie v znení „*Túto osobu vnímam ako človeka, ktorý je aktívny napríklad aj v takom pseudo-mediálnom priestore.*“ a tiež

¹⁸

https://www.peticie.com/otvorena_vyzva_vlade_sr_na_repektovanie_vedeckych_poznatkov_v_oblasti_zdravi_a_verejnosti?fbclid=IwZXh0bgNhZWQCMTEAAR3V6xfcyRgPN0krD3AvG3SLzB9erp7hyzwHrdGCFkeKfyzV1u02eOjLFyM_aem_ZmFrZWR1bW15MTZieXRlcw; signatármi výzvy sú: prof. MUDr. Alexandra Bražinová, PhD., MPH, MUDr. Peter Breier, doc. MUDr. Ing. RNDr. Peter Celec, DrSc., MPH, RNDr. Boris Klempa, DrSc., doc. Mgr. Richard Kollár, PhD., Mgr. Vladimír Leksa, PhD., doc. MUDr. Peter Sabaka, PhD., doc. RNDr. Tomáš Szemes, PhD., Mgr. Martin Šuster, PhD., MUDr. Peter Visolajský, JUDr. Peter Zmeko

uviedol, že spravoval „dlhodobu takú televíziu, respektíve kanál, ktorý sám seba nazýval, že TV Slovan a v podstate po takej analýze obsahu tohto zdroja sa dá konštatovať, že je to vlastne také klasické slovenské konšpiračné médium. Médium, ktoré vlastne prinášalo do informačného priestoru veľké množstvo nepravd, polarizujúceho obsahu a, a podobných nekvalitných až toxických informácií.“, moderátorka reagovala relevantnou doplňujúcou a vyjasňujúcou otázkou v znení: „**Keď zostaneme pri tej téme covidu a pandémie koronavírusu, spomeniete si na niektoré veci alebo informácie, ktoré tam šírili? Z toho pohľadu, že dnes ich vyhodnocujeme, že to boli nepravdy, hoaxy, dezinformácie?**“. Na túto otázku moderátorky host programu reagoval slovami „Tak dá sa to vlastne tak generalizovať, že keď sa tam hovorilo o pandémii alebo o očkovaní, tak dominantne v negatívnom zmysle v podobnom duchu, ktorý vlastne vo verejnosti vyvolal naozaj tú veľkú vlnu nedôvery k vakcínam.“, čo možno považovať za hodnotenie založené na informáciách známych širšej verejnosti, keďže je všeobecne známe, že P. Kotlár bol veľmi kritický ku očkovaniu, k riešeniu pandémie aj k proti-pandemickým opatreniam, a preto sa nevyžadovala ďalšia oponujúca reakcia moderátorky na toto vyjadrenie. Následne host programu prešiel k všeobecnému hodnoteniu vývoja a trendu vnímania pandémie na Slovensku, a to slovami: „A vlastne na Slovensku je doteraz naozaj, že nízka miera zaočkovanosti, ktorá je vo veľkom, vo veľkej miere výsledkom práve toho, že dá sa povedať, že od prvej polovice roku 2020 sa na Slovensku striedavo zvyšovali rôzne vlny hoaxov a dezinformácií práve o pandémii a očkovaní. A to vlastne v praktickom prevedení malo tie následky, že ľudia počas toho obdobia vo veľkej miere odmietali napríklad dodržiavať vôbec protipandemické opatrenia. V podstate mnohí ľudia boli na seba hrdí, keď napríklad v obchode alebo niekde inde nenesli rúško a podobne a taktiež do dnešných dní vlastne odmietajú vakcináciu, pričom je to vlastne vyslovene postavené na nepravdivých argumentoch a rôznych nepravdách, ktoré doslova za to obdobie zľudovali.“ Ide tiež o hodnotiace úsudky, ktoré sú založené na informáciách, na ktorých je odborný, resp. vedecký konsenzus, a ktoré tiež nevyžadovali oponujúcu reakciu moderátorky.

Treba tiež zohľadniť skutočnosť, že moderátorka položila aj otázku o zmysle nového úradu splnomocnenca vlády, a to týmito slovami: „A vo všeobecnosti je tá pozícia alebo takýto post splnomocnenca vlády, ktorý má niečo preš... **bez ohľadu na to, kto tam je**, či ho potrebujeme a prečo, možno, že je dôležité, ak už tam je a súhlasíte, že ďalšia inštitúcia môže len pridať ruku k dielu a poučiť a priniesť nejaké poučenie z toho obdobia do budúcnosti, prípadný..., pri prípadných ďalších krízach, takže prečo je dôležité, aby tam bola osoba, ktorá má aj odborné schopnosti?“. Táto otázka teda smerovala k zmyslu alebo významu zriadenia nového úradu splnomocnenca a touto otázkou sa samotná moderátorka hosta spýtala, či nie je na zriadení nového úradu aj niečo dobré, a to slovami „**možno, že je dôležité, ak už tam je a súhlasíte, že ďalšia inštitúcia môže len pridať ruku k dielu a poučiť a priniesť nejaké poučenie z toho obdobia do budúcnosti, prípadný..., pri prípadných ďalších krízach**“, pričom ďalšia podotázka hostovi znela: „**takže prečo je dôležité, aby tam bola osoba, ktorá má aj odborné schopnosti?**“. Táto otázka naznačuje, že moderátorka hľadala odpoveď o význame novej inštitúcie, a sama pri tom uviedla argument, že nová inštitúcia by mohla pomôcť („**ďalšia inštitúcia môže len pridať ruku k dielu a poučiť a priniesť nejaké poučenie z toho obdobia do budúcnosti, prípadný..., pri prípadných ďalších krízach**“), a to bez ohľadu na to, kto je za splnomocnenca vymenovaný.

V ďalších odpovediach na otázky moderátorky host programu uvádzal všeobecné hodnotenia spoločenskej situácie a všeobecne formulované hodnotiace úsudky týkajúce sa šírenia dezinformácií o pandémii COVID-19, ktoré sa zakladali na informáciách, na ktorých je odborný, resp. vedecký konsenzus. Host programu uviedol napríklad nasledujúce vyjadrenia:

- „...už dnes existujú odborné práce, mnohé analýzy, ktoré naozaj dávajú viac svetla na tú tému, že čo sa naozaj počas pandémie stalo, čo sa pokazilo, čo nefungovalo a kto bol ten zodpovedný, kto napríklad do spoločnosti priniesol ten dema..., demoralizujúci element, pre ktorý vlastne na Slovensku naozaj ľudia umierali, aj keď už vlastne sme ako spoločnosť mali riešenia, aby sme týmto úmrtiam predišli.“, -
- „...manipulátori, dezinformátori, antivaxeri, tí v podstate manipulovali verejnosť už od leta 2020 a mali obrovský náskok, aby vlastne získali tú potom dodnes prítomnú prevahu, ktorá vlastne zadefinovala, že my ako spoločnosť sme nemali šancu pandémiu zvládnuť, pretože spoločnosť bola

demoralizovaná a obrovské množstvo ľudí sa vlastne odmietlo zúčastniť toho existujúceho plánu, aby sme ako spoločnosť mali kolektívnu imunitu a zvládli to“,

- „Ja sa počas celého toho obdobia pandémie pozerám na túto problematiku tak, že my sme vlastne strácali práve tým, že mnoho osôb, ktoré sa do tejto témy zapájali, vyjadrovali k nej a podobne, mali iné ako čestné úmysly. Mali zisťné úmysly. Mnohí na pandémie sa snažili vlastne aj zarobiť, či to už priamo finančne, alebo nejaký politický kapitál tým, že rozdeľovali spoločnosť a otravovali ju.“,

- „...čokoľvek ďalšie, čo príde, tak tí, ktorí nám v tých krízových obdobiach cielavedomo klamali, aby sa nejako obohatili, aby zlepšili svoju pozíciu, nemôžeme očakávať, že budú konať inak. Je to proste ich adaptačná stratégia. Budú tak pokračovať, nech už príde v našej budúcnosti čokoľvek. A preto ako spoločnosť by sme mali, myslím si, že až takým štefánikovským mottom: pravde veriť, pravdu, žiť a pravdu brániť.“,

- „...mali, rôzne osoby majú vlastne na Slovensku napríklad webové stránky, cez ktoré šíria nepravdy, ktorými vlastne lákajú dá sa povedať sledovanosť týchto kanálov. A na týchto kanáloch potom majú vlastne umiestnenú reklamu, cez ktorú oni vlastne získavajú finančné prostriedky. To je jeden, jeden faktor. Ten druhý faktor je taký, že spoločnosť, ktorá je nejakými klamstvami, manipuláciami rozdelená, si začne vlastne vytvárať v podstate takú nejakú novú formu identity. Napríklad ľudia, ktorí odmietajú očkovanie sa cítia, že sú vlastne rebeli proti systému, že bojujú proti niečomu, čo patrí medzi nejaké ich práva a potrebujú si túto svoju pozíciu sami pred sebou obhájiť. A potom pre niekoho, kto sa napríklad snaží v takto zmanipulovanej a spolarizovanej spoločnosti napríklad uspieť v politickom súboji, nie je nič ľahšie, ako prebrať túto agendu a hovoriť tým zmanipulovaným ľuďom týmto jazykom, a tým pádom ich vlastne mobilizovať na svoju stranu. To je vlastne fenomén, ktorý na Slovensku je viditeľný vy..., vo výraznej miere. Hlavne posledných, povedal by som, že 6 rokov, kedy naozaj že práve také tie osoby alebo inštit..., nie inštitúcie, ale organizácie, ktoré sa vlastne dlhodobo venovali vytváraniu nepravd a vytváraniu takej paralelnej nepravdivej reality, tak vlastne naozaj, že už otvorene majú nejaké politické ambície, alebo sa s tými politickými ambíciami dokonca už aj vlastne, plnohodnotne presadili a sú prítomné, v tom politickom prostredí.“,

- „No aktuálny vývoj na Slovensku mi pripadá, že sme sa nepoučili a bohužiaľ, aktuálne ide krajina, povedal by som, že až opačným smerom, takže považujem to za veľmi problematické.“

Keďže z vyššie citovanej súdnej judikatúry vyplýva, že pojmy objektivity a nestrannosti sú **pružné a ich výklad a obsah závisí vždy od špecifických okolností** konkrétneho prípadu, **aj miera povinnosti oponentúry zo strany moderátora závisí od okolností konkrétneho programu**, napr. od témy programu, a od toho, nakoľko by prípadná oponentúra zo strany moderátora mohla prispieť nie k žiadúcej pluralite informácií, ale bola by falošným, resp. mechanickým vyvažovaním, ktoré prispieva k skresleniu reality, resp. k relativizácii pravdy, k skresleniu objektivity a k prípadnému možnému ohrozeniu iných ústavných záujmov (napr. verejného zdravia alebo verejného poriadku).

Oponentúra by teda nemala byť moderátorom vykonávaná mechanicky, „za každú cenu“ a „v každom prípade“. Moderátor v istých špecifických okolnostiach a témach, kedy by mohlo napríklad dôjsť k relativizácii odborného, resp. vedeckého konsenzu o otázkach týkajúcich sa verejného zdravia, musí vychádzať zo všeobecne uznávaných hodnôt, z odborného, resp. vedeckého konsenzu a dávať dôraz na pravdivosť. Umelé spochybňovanie vyjadrení hostia programu, ktoré sú v súlade s odborným, resp. vedeckým konsenzom, by bolo samoučelné a **bolo by uplatnením falošnej vyváženosti**. Ako bolo uvedené vyššie vo východiskách posudzovania, nemožno vyžadovať vyvažovanie preukázaných faktov alebo faktov, na ktorých je odborný, resp. vedecký konsenzus, pretože vyvažovanie takýchto faktov by znamenalo skresľovanie reality a relativizáciu pravdy, čo by v konečnom dôsledku narušilo skutočnú objektivitu programu.

Z vyššie uvedených východísk vyplýva, že pri diskusii týkajúcej sa pandémie COVID-19 je potrebné **klásť dôraz na pravdivosť, na vedecké poznanie, a na odborný, resp. vedecký konsenzus, a nie na mechanickú vyváženosť**, pretože vyvažovanie vyjadrení alebo informácií, ktoré sú súčasťou vedeckého konsenzu o téme COVID-19, by malo za následok skresľovanie reality, bolo by v konečnom dôsledku rozpore s požiadavkou objektivity a mohlo by mať negatívne dôsledky na ochranu ústavných

záujmov – napr. verejného zdravia alebo verejného poriadku. Možno konštatovať, že diskusia o manažovaní alebo zvládnutí pandémie COVID-19, o formách, intenzite a opodstatnenosti protipandemických opatrení, o očkovaní a vakcínach proti ochoreniu COVID-19, ako aj o šírení dezinformácií súvisiacich pandemiou COVID-19, je plne legitímna. Avšak **mechanické vyvažovanie a uvádzanie argumentov v prospech názorovej pozície, ktorá nie je v súlade s odborným, resp. vedeckým konsenzom, by bolo v rozpore so skutočným účelom zákonnej povinnosti objektivity a neustrannosti**, a mohlo by vo svojom dôsledku mať negatívny vplyv na ochranu verejného zdravia (napríklad na ochotu verejnosti rešpektovať opatrenia prijaté kompetentnými štátnymi orgánmi v záujme ochrany verejného zdravia), a v niektorých prípadoch prípadne aj na ochranu verejného poriadku.

Možno konštatovať, že v programe zazneli od hostia programu vyjadrenia, ktoré sú súčasťou odborného, resp. vedeckého konsenzu týkajúceho sa pandémie COVID-19 a šírenia dezinformácií o pandemiou COVID-19. Skutočnosť, že vyjadrenia (tvrdenia alebo hodnotiace úsudky) uvádzané hosťom programu T. Kriššákom o šírení dezinformácií o pandemiou COVID-19 a o motivácii šíriteľov dezinformácií **sú informácie, na ktorých je odborný, resp. vedecký konsenzus, vyplýva napríklad z týchto informačných zdrojov:**

Monitorovacia správa o stave extrémizmu v Slovenskej republike za obdobie rokov 2020 – 2021, podáva správu o vystupňovaní spoločenského napätia a spoločenskej polarizácie, čo sa podľa monitorovacej správy odzrkadlilo na **v enormnom náraste šírenia konšpiračných a dezinformačných naratívov** – v poslednej dobe najmä o príčinách vypuknutia pandémie, o spôsoboch šírenia vírusu, ako aj o možnostiach jeho využitia ako biologickej zbrane. Podľa *monitorovacej správy* náhly nárast konšpiračných naratívov počas pandémie COVID-19 mal priamy presah predovšetkým do naratívov pravicovo-extrémistických subjektov a môže prispieť k radikalizácii smerujúcej k niektorej z foriem extrémizmu. Monitorovacia správa uvádza: „*V niektorých prípadoch pravicovo-extrémistické subjekty otvorene nabádali svojich priaznivcov a širšie obyvateľstvo k prejavom občianskej neposlušnosti a využitiu inštitútu práva na odpor voči vláde SR, prípadne vybraným štátnym politikám. Súčasne osobne podporovali viaceré antivaxerské občianske iniciatívy, ktoré svoje postoje prezentovali aj nátlakovými a násilnými aktivitami, či už voči predstaviteľom odbornej, ale aj občianskej verejnosti v podobe zvolávaní protestov s blokadou dopravy, verejnými a násilnými vyhrážkami epidemiológom a hygienikom, násilnými útokmi voči zdravotníkom poskytujúcim očkovanie. ... Taktiež sa objavovali organizované výtržnosti zamerané na úmyselné porušovanie protipandemických opatrení v obchodných reťazcoch. Tie boli častokrát filmované a zdieľané s cieľom demonštrovania odporu a ďalšej mobilizácie širších vrstiev obyvateľstva prostredníctvom sociálnych sietí.*“ Podľa *monitorovacej správy* modifikácie týchto naratívov na území SR pracovali počas pandémie predovšetkým s teóriami o vyhladení bielej rasy a konkrétnych národov, medzi ktoré mali Slováci patriť. Slovenské pravicovo-extrémistické subjekty vo svojej rétorike vychádzali zo zahraničných konšpiračných teórií o tzv. „Novom svetovom poriadku“ (*New World Order*) založenom na cielenom získaní nadvlády nad svetovou ekonomikou alebo o snahe vlády o „čipovanie“ obyvateľstva. Monitorovacia správa uvádza: „*Ako príklad možno uviesť prepájanie témy 5G sietí (a útoky na 5G vysielajúce) s pandemiou COVID-19 vytváraním nových dezinformácií a konšpiračných naratívov, ktoré tvrdili, že očkovaní (po aplikácii „mikročipov“ z vakcíny) budú ovládaní elitami a silovými zložkami práve pomocou 5G siete.*“ (viď *Monitorovacia správa o stave extrémizmu v Slovenskej republike za obdobie rokov 2020 – 2021*, dostupná na <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/27775/1>).

V štúdiu Európskeho parlamentu „**Štúdiá o vplyve komunikácie a dezinformácií počas pandémie COVID-19**“¹⁹ z januára 2023, konkrétne v kapitole „*Dezinformácie a dezinformačné postupy počas pandémie Covid-19*“, sa uvádza, že skupiny a organizácie, ktoré preverujú dezinformácie o COVID-19 a spolupracujú s WHO, od januára 2020 do septembra 2022 „*identifikovali viac ako 14-tisíc nepravdivých alebo zavádzajúcich online spravodajských článkov súvisiacich s COVID-19 na celom*

¹⁹ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740063/IPOL_STU\(2023\)740063_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740063/IPOL_STU(2023)740063_EN.pdf)

svete.“. V štúdií Európskeho parlamentu sa ďalej uvádza: „Rozšírenie takýchto dezinformačných praktík **priamo ovplyvnilo verejnú mienku**. Fámy spochybňujúce účinnosť sociálneho dištanču alebo zavádzajúce „informácie“ o tom, ako dochádza k nákaze, **presvedčili niektoré skupiny obyvateľstva, aby pokračovali vo svojich aktivitách v rozpore s oficiálnymi usmerneniami, čo mohlo prispieť k zvýšenému šíreniu vírusu**. Okrem toho, pokiaľ ide o očkovanie, štúdia uskutočnená napríklad v Spojenom kráľovstve uvádza, že v septembri 2020, v čase, keď vakcíny ešte neboli široko dostupné, bolo vystavenie dezinformáciám zodpovedné za približne 6,2-percentný **pokles úmyslu očkovať sa** medzi všeobecnou populáciou. ... **Dezinformácie mali vplyv aj na duševné zdravie**, keďže šírenie zavádzajúcich informácií v súvislosti s COVID-19 spôsobilo vlnu stresu, úzkosti, zmätku a depresie medzi celosvetovou populáciou. Štúdia preukázala, že stránky sociálnych médií počas pandémie prehlbovali úzkosť a paniku medzi jednotlivcami. Napríklad nesprávne informácie zdieľané online týkajúce sa hroziacich výluk počas prvých mesiacov pandémie viedli k panickému nakupovaniu, čo malo za následok nedostatok veľmi potrebných zásob. Okrem toho je potrebné zdôrazniť, že **dezinformácie a dezinformačné postupy súvisiace s COVID-19 viedli k obťažovaniu a násiliu voči pracovníkom verejného zdravotníctva, zdravotníckym pracovníkom odborníkov, zamestnancov leteckých spoločností a iných pracovníkov v prvej línii**, ktorých úlohou je informovať o vývoji opatreniach v oblasti verejného zdravia. Na záver možno konštatovať, že **dezinformácie a dezinformačné praktiky súvisiace s COVID-19 ohrozili účinnosť a dodržiavanie núdzových opatrení prijatých proti tomuto vírusu**, čo viedlo k nespokojnému správaniu obyvateľstva. **Polarizácia a nedôvera**, ktoré z toho vyplývajú, môžu vyvolať **dlhodobé nepriaznivé dôsledky pre činnosť vlády, verejnú mienku, duševné zdravie spoločnosti a jednotlivcov pracujúcich v oblasti prevencie COVID-19**. ... Podľa úradníkov EÚ a správ EUvsDisinfo boli Rusko a Čína dvoma hlavnými krajinami v popredí dezinformácií v rámci COVID-19. Zahraniční aktéri podporovali dezinformácie a dezinformačné kampane najmä pomocou domácich sietí. ... Zahraničné krajiny a aktéri využili zdravotnú krízu na presadzovanie svojich geopolitických záujmov. ... **Dezinformácie zo strany zahraničných krajín podkopali európske opatrenia na boj proti pandémie**. Prokremelské zdroje označovali pripravenosť Ruska v boji proti vírusu za úspešnú a propagovali posolstvá, ako napríklad „Rusko a Čína sú zodpovedné mocnosti“ a „EÚ zlyháva pri riešení pandémie; Únia sa čoskoro rozpadne.“ V štúdií Európskeho parlamentu sa tiež uvádza: „...analýza zistila, že v súvislosti s pandemiou COVID-19, **dezinformačné praktiky na internete presne ... odrážali vývoj prípadov a úmrtí na COVID**. Najčastejšími témami dezinformácií o COVID-19 boli očkovanie a imunizácia, závažnosť COVID-19, reakcia vlády na COVID-19 a špekulácie a konšpiračné teórie okolo COVID-19. Štúdia tiež odhaľuje, že **šírenie dezinformácií a dezinformačných praktík priamo ovplyvnilo verejnú mienku, čo potenciálne prispelo k zvýšenému šíreniu vírusu**. Takéto praktiky ohrozovali účinnosť a dodržiavanie núdzových opatrení prijatých proti vírusu, čo viedlo k nespokojnosti medzi obyvateľstvom. Pokiaľ ide o zahraničné zasahovanie, Rusko a Čína sa ukázali ako dve ústredné zahraničné krajiny v prvej línii dezinformácie o COVID-19. **Sociálne médiá a platformy boli kľúčovým kanálom šírenia dezinformácií o víruse COVID-19**. Dezinformácie o víruse COVID-19 ďalej odhalili nedostatky Kódexu postupov v oblasti dezinformácií z roku 2018. Dňa 16. júna 2022 34 signatárov ratifikovalo posilnený Kódex postupov v oblasti dezinformácií.“ Možno tiež podotknúť, že boj proti dezinformáciám súvisiacich s pandemiou COVID-19 bol a je významnou agendou Európskej únie.²⁰

V Správe Policajného zboru SR o dezinformáciách na Slovensku v roku 2021²¹ sa uvádza: „**Hlavnou dezinformačnou témou v Slovenskej republike je druhý rok po sebe ochorenie Covid-19**. Pestrosť šírených hoaxov v súvislosti s touto témou sa v porovnaní s predošlým rokom zvýšila. Dezinformácie zasahovali všetky oblasti, ktoré sa priamo či nepriamo týkali pokračujúcej pandémie. Intenzita šírenia hoaxov zodpovedala krivke z roku 2020 – dezinformácie sa vyskytovali v online priestore predovšetkým

²⁰ Napr. štúdia Európskeho parlamentu „Boj proti dezinformáciám a právo na slobodu prejavu“, dostupná na [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2021\)695445](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2021)695445), v ktorej sa uvádza: „V júni 2020 inštitúcie EÚ vydali spoločné oznámenie „Boj proti infodémii COVID-19 - uvedenie faktov na pravú mieru“. V oznámení sa varovalo pred „závažnými dôsledkami“ dezinformácií – pred rizikovým správaním, pred ignorovaním zdravotných odporúčaní, ohrozením demokracie a zhoršením hospodárskej krízy.“

²¹ <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=policia-spristupnila-suhrnno-spravu-o-dezinformaciach-na-slovensku-v-roku-2021>

na jar a jeseň, teda počas II. a III. vlny pandémie. Hlavné naratívy dezinformácií za rok 2021 predstavovali nasledujúce témy: • očkovanie je škodlivé, neúčinné, zbytočné a/alebo zdravie/život ohrozujúce • falošné úmrtia ako následok očkovania (zneužívanie úmrtí konkrétnych osôb) • zdravotníci zabíjajú pacientov (napr. na pľúcnej ventilácii) • situácia nie je vážna, štátne inštitúcie prehávajú • situácia je v zahraničí oveľa lepšia (zamŕšťovanie počtu tam očkovaných) • pandémia je tajným plánom mocných na ovládnutie/vyhubenie ľudstva. Intenzita, kadencia, dosah a masovosť dezinformácií, organizovanosť ich tvorcov, efektívne využívanie sociálnych sietí neschopných dohliadať na nebezpečnosť obsahu a nové komunikačné metódy vytvorili z dezinformácií významnú bezpečnostnú hrozbu pre Slovenskú republiku. Sila vplyvu dezinformácií sa ukázala nielen na miere zaočkovanosti obyvateľstva, ale vyúsťovala aj do verbálnych a fyzických útokov voči radovým predstaviteľom štátnych inštitúcií (zdravotníci, policajti, hygienici, očkovacie tímy atď.). Verbálne a fyzické útoky boli výsledkom frustrácie šíriteľov a prijímateľov dezinformácií, pričom ich konanie sa stávalo predmetom vyšetrovania výkonných policajných útvarov. Tvorcovia dezinformácií vyzývali na pokračovanie osobných útokov a svojim konaním cielene vyvolávali nenávisťné nálady, ktoré sa často preklenuli do vyhrážok smrťou voči konkrétnym osobám. Aj keď k priamej hrozbe nedošlo, Odbor v tejto súvislosti upozorňuje na **potenciál dezinformácií spôsobiť vážne následky na zdraví a živote konkrétnych osôb, prípadne na chode verejných inštitúcií**. V zahraničí k podobným následkom masového šírenia dezinformácií už došlo. **Dezinformácie spôsobili v roku 2021 smrť osôb, ktorých počet nie je možné presne ustanoviť**. Odbor získal informácie, podľa ktorých sa pacienti infikovaní vírusom Covid-19 v ťažkých zdravotných stavoch priznávali, že sa nechránili a nedali sa očkovať z dôvodu viery v šírenú dezinformáciu. V jednom z prípadov bol dosiahnutý extrémny bod, keď nezaočkovaný pacient v kritickom stave pred napojením na pľúcnu ventiláciu výhradne prikazoval zdravotníkom, že si neželá byť očkovaný, pričom o niekoľko dní zomrel.“

Správa Policajného zboru SR o dezinformáciách na Slovensku v roku 2021 obsahuje aj popis **cieľov a motívov tvorcov a šíriteľov dezinformácií**: „Ciele a motívy tvorcov a šíriteľov dezinformácií: Hlavným cieľom primárnych tvorcov dezinformácií bolo spôsobenie chaosu v spoločnosti a podkopanie dôvery v štát, ktorý priamo súvisel s vyvolávaním nenávisťi a nedôvery voči štátnym inštitúciám. Dezinformácie sa stali hybridným nástrojom ako forma útoku na záujmy Slovenskej republiky a bezpečnosť jej občanov. **Osoby, ktoré stáli za tvorbou a šírením dezinformačného reťazca sledovali svoje vlastné záujmy, ktoré mohli mať formu politickú alebo ekonomickú**. Nie je vylúčené, že svojim konaním podporovali zahraničnopolitické záujmy cudzích štátnych mocností. Cudzie štátne mocnosti sa snažili vlastné naratívy šíriť prostredníctvom vlastných alebo spriatelovaných médií, resp. fiktívne nezávislých aktivistov, pričom do vnútra v rámci vlastného štátu často komunikovali odlišne (napr. navonok hovorili o nebezpečnosti očkovania, no obyvateľom svojej krajiny očkovanie odporúčali). Z ekonomických dôvodov tvorilo dezinformácie niekoľko celospoločensky známych osôb, napríklad z oblasti zdravotníctva, hudobného priemyslu alebo gastro priemyslu, ktorých primárnym cieľom bolo získanie popularity, čo bolo úmerné so zvyšovaním ich vlastných finančných príjmov. Tieto osoby v konečnom dôsledku nemuseli veriť v obsah šírenej dezinformácie, ale cielene zneužívali naivitu širokej časti publika na naplnenie svojich ekonomických potrieb. Osobitnou skupinou sa stali používateľské kontá, ktoré sa navonok prezentovali ako účty individuálnych aktivistov, avšak v skutočnosti boli premysleným komunikačným nástrojom, za ktorým stáli skupiny osôb či organizácie. Skrývanie sa viacerých koncentrovaných skupín za jeden individuálny účet konkrétnej osoby je jednou z komunikačných taktík tvorcov dezinformácií, keďže verejnosť priťahuje viac konkrétna osoba tváriaca sa nezávisle ako anonymná skupina. Pôsobenie falošných aktivistov sa prenášalo aj do reálneho života, kde sa prezentovali ako nezávislí organizátori verejných zhromaždení a rôznych iných akcií. V skutočnosti existovali silné indície, že ich konanie bolo financované rôznymi skupinami s vyššie uvedenými záujmami. Užitočným nástrojom na masové šírenie vytvorených hoaxov boli radoví používatelia sociálnych sietí, ktorí ich na základe vlastného presvedčenia a na úkor absencie odborného vzdelania a kritického myslenia šíрили ďalej, čím vytvárali pyramídový efekt. Radoví používatelia boli za svoje aktivity chválení zo strany podobnej skupiny obyvateľstva, čo v nich vyvolávalo pocit uspokojenia vlastných psychologických potrieb a vo svojom konaní tak pokračovali naďalej.“

Možno tiež podotknúť, že na nebezpečenstvo šírenia dezinformácií o pandémie COVID-19 upozorňovali aj predstavitelia a organizácie OSN.^{22, 23}

Vzhľadom na vyššie uvedené informačné zdroje, vyjadrenia hosťa programu týkajúce sa toho, že počas pandémie COVID-19 boli šírené dezinformácie súvisiace s COVID-19 a že šírenie dezinformácií o pandémie COVID-19 bolo zneužívané niektorými štátmi, skupinami aj jednotlivcami za účelom vlastného prospechu, možno považovať za informácie, na ktorých je odborný, resp. vedecký konsenzus, konsenzus medzinárodných organizácií ako aj štátnych orgánov. Aj podkladom vyjadrení hosťa predmetného programu (jeho tvrdení a hodnotiacich úsudkov) bol teda vedecký, resp. odborný konsenzus o existencii dezinformácií o pandémie COVID-19, ako aj oficiálne správy inštitúcií EÚ alebo slovenských štátnych orgánov týkajúcich sa motivácie šíriteľov dezinformácií.

Ako vyplýva z vyššie citovanej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, hodnotiace úsudky požívajú vysokú ochranu slobody prejavu. V rozhodnutí *Feldek v. Slovensko* Európsky súd pre ľudské práva tiež uviedol: „*Nevyhnutnosť spojenia medzi hodnotiacim výrokom a faktami na jeho podporu sa môže pohybovať od prípadu k prípadu podľa osobitných okolností.*“ Možno konštatovať, že skutočnosť, že sú uvádzané hodnotiace úsudky, ktoré vychádzajú z faktov, ktoré sú súčasťou odborného, resp. vedeckého konsenzu, môže byť v špecifickom okolnostiach tiež osobitným dôvodom na to, že nie je potrebné trvať na detailnom alebo explicitnom uvádzaní jednotlivých podkladových faktov (napr. konkrétnych vedeckých štúdií), z ktorých vychádzajú tieto hodnotiace úsudky.

Keďže vyjadrenia, informácie a hodnotiace úsudky hosťa programu T. Kriššáka, uvádzané počas diskusie, vychádzali z informácií o šírení dezinformácií o pandémie COVID-19, na ktorých je odborný, resp. vedecký konsenzus, a mnohé boli hodnotiacimi úsudkami vychádzajúcimi z týchto informácií, **požívali vysokú ochranu slobody prejavu** a preto sa pri nich nevyhnutne nevyžadovala výslovná oponentúra moderátorky. Trvanie na tom, aby moderátorka tieto vyjadrenia, informácie a hodnotiace úsudky spochybňovala alebo aby im oponovala, by viedlo k falošnej, resp. mechanickej vyváženosti, k skresleniu reality, a bolo by v konečnom dôsledku narušením objektivity.

Existenciu dezinformácií o pandémie COVID-19 alebo existenciu osôb a skupín šíriacich dezinformácie vo svoj prospech, teda nemožno považovať za nepotvrdený alebo „kontroverzný“ fakt, ku ktorému treba priniesť spochybňujúce alebo alternatívne pohľady, ale je možné tieto skutočnosti považovať za informácie, na ktorých je odborný, resp. vedecký konsenzus, a ktoré nevyhnutne nevyžadujú ich vyvažovanie spochybňujúcimi pohľadmi.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že reakcie moderátora, ktorými moderátor oponujúcim spôsobom reaguje na prípadné sporné tvrdenia hosťa programu, musia byť racionálne a zmysluplne konštruované. Avšak napríklad spochybňovanie vyjadrení hosťa programu, že o pandémie COVID-19 boli šírené dezinformácie, alebo spochybňovanie vyjadrení hosťa, že dezinformácie boli šírené niektorými skupinami a jednotlivcami aj za účelom vlastného prospechu, by bolo by v rozpore

²² Generálny tajomník OSN António Guterres už v apríli 2020 vo svojom vyhlásení v súvislosti so šírením dezinformácií o pandémie COVID-19 uviedol: „...sme svedkami aj ďalšej epidémie - nebezpečnej epidémie dezinformácií. ... Globálna „dezinformačná epidémia“ sa však šíri. Falošné informácie zapíňajú vysielanie. Internet zamorujú divoké konšpiračné teórie. ... Dnes oznamujem novú iniciatívu Organizácie Spojených národov v oblasti komunikácie s cieľom ... bojovať proti rastúcej pohrome dezinformácií - jedu, ktorý ohrozuje ešte viac životov. Očkovacou látkou je dôvera. Po prvé, dôvera vo vedu. Vzdávam hold novinárom a ďalším, ktorí overujú fakty v horách zavádzajúcich príbehov a príspevkov na sociálnych sieťach.“ (<https://www.un.org/en/un-coronavirus-communications-team/time-science-and-solidarity>)

²³ Podobne v strategickom materiáli medzinárodnej organizácie UNESCO „Dezinfodémia: Rozbor reakcií na dezinformácie týkajúce sa COVID-19“²³ z roku 2020 sa uvádza: „Termín použitý v tomto výskume na označenie klamstiev, ktoré podnecujú pandémiu a jej dôsledky, je dezinfodémia - kvôli obrovskej „virusovej náloži“ potenciálne smrteľných dezinformácií, ktoré generálny tajomník OSN označil za jed a ďalšieho „nepriateľa“ ľudstva v tejto kríze.“ (<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374417>)

s faktami, na ktorých je odborný, resp. vedecký konsenzus, a išlo by o uplatnenie falošnej, resp. mechanickej vyváženosti.

Treba tiež zohľadniť skutočnosť, že vyjadrenia hostá programu T. Kriššáka **boli formulované všeobecným spôsobom, nomenovali konkrétne osoby, skupiny či organizácie, takže sa nedotýkali povesti konkrétnych osôb alebo organizácií**, a aj z tohto dôvodu nebolo nevyhnutné, aby moderátorka na tieto vyjadrenia osobitne reagovala. Odpoveď hostá programu sa týkala konkrétnej osoby iba vtedy, keď reagoval na otázku moderátorky na vymenovanie P. Kotlára za splnomocnenca vlády.

Treba tiež podotknúť, že Rada v inom prípade iného vysielateľa zastavila konanie začaté za možné porušenie objektivity a nestrannosti diskusného programu aktuálnej publicistiky (rozhodnutie č. RZK/152/2023 zo dňa 22. 11. 2023), a to napriek tomu, že hosť v diskusnom programe (s jedným hosťom) uvádzal vyhranené a expresívne hodnotenia svojich politických súperov alebo politickej situácie a moderátor mnohé jeho tvrdenia nevyvažoval. **Rada však zastavila toto správne konanie z dôvodu, že hodnotiace úsudky požívajú vysokú mieru slobody prejavu a pri posudzovaní objektivity treba uplatniť prístup minimalizácie zásahu do ústavného práva na slobodu prejavu**, ktorý vyplýva z čl. 26 ods. 4 Ústavy SR a z ústavného testu proporcionality. Rada v tomto rozhodnutí uviedla: *„Z ústavnej zásady proporcionality vyjadrenej v čl. 26 ods. 4 Ústavy SR vyplýva požiadavka, že do základného práva na slobodu prejavu a šírenie informácií je možné zasiahnuť len vtedy, ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné, z čoho vyplýva požiadavka minimalizácie zásahu do základného práva na slobodu prejavu. (...) ...možno podľa názoru Rady konštatovať, že hoci moderátor pri niektorých vyhranených vyjadreniach hostá programu neprejavil dostatočnú aktivitu a nereagoval na ne, väčšina vyjadrení hostá programu uvedených v oznámení o začatí konania mala povahu hodnotiacich úsudkov, resp. vyjadrenia názoru na konkrétne reálne udalosti alebo skutočnosti, hoci častokrát bola forma vyjadrenia názoru expresívna alebo hyperbolizovaná. Možno konštatovať, že hoci moderátor mohol vyvinúť väčšiu aktivitu a mohol vo väčšej miere vyvažovať vyjadrenia hostá programu svojimi reakciami, čo sa týka posúdenia objektivity a nestrannosti možno prípad predmetného programu považovať za hraničný prípad, v ktorom je potrebné prípadné udelenie sankcie dôkladne zvážiť, aby vyžadovanie reakcií moderátora pod hrozbou sankcie nebolo neprimeraným bremenom kladeným na vysielateľa. Ako bolo uvedené vyššie, podľa názoru Rady možno konštatovať, že viaceré vyjadrenia hostá programu, ktoré boli uvedené aj v oznámení o začatí konania, boli hodnotiacimi úsudkami, a neboli tvrdeniami faktov. Hodnotiace úsudky vo všeobecnosti, aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, požívajú vyššiu mieru slobody prejavu ako tvrdenia faktov, resp. skutočností. Hoci boli niektoré hodnotiace úsudky hostá programu expresívne alebo vyjadrené pomocou hyperbol (...), v prípade hodnotiacich úsudkov nie je vyžadovaná taká vysoká miera intenzity reakcií moderátora, ako v prípade tvrdenia faktov, a to v záujme minimalizácie zásahu do základného práva na slobodu prejavu. (...) Vzhľadom na povahu a formuláciu vyjadrení hostá programu, vzhľadom na celkové vyznenie, spracovanie a obsah namietaného programu a vzhľadom na ústavnú požiadavku minimalizácie zásahu do slobody prejavu, je Rada toho názoru, že nedostatok reakcií moderátora v predmetnom prípade nedosiahol až takú intenzitu, ktorá by mala tak závažný dopad na právo verejnosti byť objektívne a nestranné informovaný o veciach verejného záujmu a o spoločensky relevantných témach, aby bolo nevyhnutné udeliť vysielateľovi sankciu a zasiahnuť do slobody prejavu vysielateľa.“*

Podľa § 3 ods. 5 druhej vety zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní *„Správne orgány dbajú o to, aby v rozhodovaní o skutkovo zhodných alebo podobných prípadoch nevznikali neodôvodnené rozdiely.“* Z tohto ustanovenia vyplýva, že Rada je povinná v obdobných veciach rozhodovať rovnako a rovnakým spôsobom posudzovať mieru potreby oponentúry moderátora voči hodnotiacim úsudkom hostá programu.

Pri posudzovaní predmetného programu je tiež potrebné zohľadniť, že Rada pre vysielanie a retransmisiu v minulosti udelila účastníkovi predmetného správneho konania sankciu za porušenie objektivity spravodajského programu z dôvodu, že skreslil spravodajský príspevok týkajúci

sa pandémie COVID-19 – konkrétne účinku vakcíny AstraZeneca, a v rozhodnutí č. RL/9/2021 zo dňa 8. 9. 2021 uviedla: „Rada má však za to, že **intenzita ... emotívnych vyjadrení bola aj v kontexte ďalších informácií natoľko výrazná, že prekryvala racionálne argumenty, ktoré v programe zazneli prostredníctvom autorít, ktoré spojitosti očkovania a úmrtí vylúčili z dôvodu absentujúcich dôkazov. (...)** **Berúc ohľad na silu médií pri tvorbe verejnej mienky je úlohou Rady vysielateľa na takéto konanie upozorniť a predchádzať tak vysielaniu rôznych dezinformácií, či falošných správ.**“ Na základe posúdenia okolností tohto programu a obsahu rozhodnutia Rady pre vysielanie a retransmisiu možno konštatovať, že **sankcia bola účastníkovi konania fakticky uložená práve za falošnú vyváženosť spravodajského príspevku, kedy vyjadrenia odborníkov k účinku a bezpečnosti vakcíny boli vyvážené a prekryté, resp. zatienené mimoriadne emotívnym vyjadrením.** Aj vzhľadom na to, že Rada pre vysielanie a retransmisiu v minulosti udelila účastníkovi predmetného správneho konania sankciu za falošnú vyváženosť programu týkajúceho sa pandémie COVID-19, je potrebné posudzovať aj predmetný program konzistentne z predchádzajúcou rozhodovacou činnosťou a prístupom Rady.

K účinkovaniu a prezentovaniu hosťa programu T. Kriššáka

Na základe dostupných informácií možno konštatovať, že T. Kriššák je verejne známy odborník zaoberajúci sa sociálnymi sieťami a dezinformáciami, a špeciálne aj dezinformáciami o pandémii COVID-19, ktorý sa k týmto témam dlhodobo verejne vyjadruje pre rôzne médiá.²⁴

Možno podotknúť, že účastník konania vo svojom vyjadrení uvádza, že T. Kriššák je odborníkom na informačnú bezpečnosť, ktorý sa zaoberá aj témou dezinformácií, je oslovovaný mienkotvornými médiami (Aktuality.sk, Hnonline.sk, DenníkN.sk a pod.) a bol už „v minulosti pravidelne hosťom vo vysielaní účastníka konania, a to na televíznej programovej službe RTVS 24, v rubrike s názvom „Lovci nepravdy“, ktorej cieľom bolo práve upozorňovať na nepravdy šíriace sa vo verejnom priestore, uvádzať informácie na pravú mieru a dávať ich do širšieho kontextu.“ Účastník konania vo vyjadrení ďalej uviedol: „Na základe uvedeného je možné konštatovať, že Tomáš Kriššák je kompetentný vyjadrovať sa k téme, ktorá bola predmetom odvysielaného programu.“

Možno konštatovať, že bližšie predstavovanie alebo preverovanie či skúmanie expertízy hosťa programu T. Kriššáka priamo v programe z vyššie uvedených dôvodov preto nebolo potrebné. Podobne ani iní vysielatelia na začiatku diskusných programov nepreverujú dostatočnosť expertízy pozvaných hostí – napr. politológov, sociológov, analytikov. Rozhodnutie o tom, či je hosť pre danú diskutovanú tému relevantný a má dostatočnú expertízu, musí urobiť vysielateľ pri príprave programu, a následne pri posudzovaní objektivity programu príslušnými orgánmi (napr. Radou) musí vedieť obhájiť relevantnosť a kompetentnosť hosťa vo vzťahu k danej téme, avšak vysielateľ nie je povinný preverovať či skúmať expertízu hosťa priamo v programe.

Navýše, hosť T. Kriššák počas programu spomenul, že počas pandémie vydali s ďalšími odborníkmi knihu *Pandémia hoaxov*,²⁵ kde je okrem iného obsiahnutý aj pohľad viacerých lekárov, a tiež uviedol, že publikovali aj štúdiu o tom, koľko spoločnosť stáli pandemické hoaxy, čím aj sám dostatočne divákovi prezentoval svoju relevantnosť ako hosťa. Skutočnosť, že moderátorka v úvode programu verejne nepreverila jeho expertízu, preto nie je možné považovať za porušenie zákona.

²⁴ Napr. <https://www.obcianskekvzdeldavanie.sk/prednasajuci/tomas-krissak/>;
<https://www.linkedin.com/in/tomas-krissak-85143aab/?originalSubdomain=sk>

²⁵ Kolektív autorov: *Pandémia hoaxov*. Žilina: Artis Omnis, 2021. (autorský tím: Roland Oravský (zostavovateľ) - lekár / internista, Jana Fialová Kučerová - molekulárna biologička, Ondřej Holý – epidemiológ, Robert Chovanculiak - ekonóm / analytik, Ivana Jochmanová - lekárka / internistka a endokrinologička, Markéta Kolečková - lekárka / patologička, Tomáš Kriššák - expert na sociálne siete, Michal Křupka – imunológ, Grigorij Mesežnikov – politológ, Martin Miko - lekár / kardiológ, Ján Šoltés - lekár / kardiosteziológ a intenzivista, Richard Turcsányi - politológ / expert na Čínu).

K spôsobu a dôkladnosti spracovanie tém v programe

Moderátorka počas priebehu programu položila hostovi T. Kriššákovi nasledujúce otázky:

moderátorka: „Povedzte si, kto je vlastne Peter Kotlár a či má podľa vás odborné predpoklady na to, aby dokázal vyšetriť pandémiu?“

...

moderátorka: „Keď zostaneme pri tej téme covidu a pandémie koronavírusu, spomeniete si na niektoré veci alebo informácie, ktoré tam šírili? Z toho pohľadu, že dnes ich vyhodnocujeme, že to boli nepravdy, hoaxy, dezinformácie?“

...

moderátorka: „On je lekár, čo do istej miery by mohlo zakladať istú odbornosť, ale na druhej strane sme vymenovali aj s akými informáciami prichádzal do styku s verejnosťou, čo šíril, tak na základe to, čo o ňom dnes vieme, čo od neho môžeme očakávať v tejto novej pozícii splnomocnenca vlády, akým tímom sa môže obklopiť, na aké závery môže priniesť, čo môže vlastne vyšetriť?“

...

moderátorka: „To bolo zaujímavé, čo ste aj hovorili s tými ekonomickými nákladmi. Čo vlastne sa tam započítava, že koľko nás stála táto pandémia hoaxov?“

...

moderátorka: „A vo všeobecnosti je tá pozícia alebo takýto post splnomocnenca vlády, ktorý má niečo preš... bez ohľadu na to, kto tam je, či ho potrebujeme a prečo, možno, že je dôležité, ak už tam je a súhlasíte, že ďalšia inštitúcia môže len pridať ruku k dielu a poučiť a priniesť nejaké poučenie z toho obdobia do budúcnosti, prípadný..., pri prípadných ďalších krízach, takže prečo je dôležité, aby tam bola osoba, ktorá má aj odborné schopnosti?“

...

moderátorka: „A o čo išlo konšpirátorom alebo tým dezinformátorom v čase pandémie? Išlo o nejaký ekonomický ošoh alebo skôr to zviditeľnenie? Ako by ste to popísali?“

...

moderátorka: „Keď som si robila nejaký rešerš toho, čo zaznievalo v čase práve vrcholiacej pandémie koronavírusu na rôznych fórach, ktoré boli označované potom neskôr ako hoaxy alebo nepravdy, dezinformácie, tak medzi nimi boli, že tie rôzne dezinformácie viedli k útokom, podpaľačstvu, úmrtiam. Šírenie nepravdivých informácií súviselo s masovými útokmi v Indii či otravami v Iráne. Ľudia útočili aj na stožiare telekomunikačných spoločností v domnienke, že prispievajú k šíreniu nákazy. Ako je možné, že tomuto ľudia vôbec verili, že nejaké stožiare alebo nejaké telekomunikačné spoločnosti môžu prispieť k šíreniu nákazy?“

...

moderátorka: „Dnes ešte registrujete nejaké do nejakej významnej miery hoaxy o covide, o víruse, o koronavírusu? A, a zároveň sa aj spýtam ďalšiu otázku, že predpokladáte, že by sa to mohlo práve aj dostať do väčšej pozornosti verejnosti, rozšíriť opäť tento dezinformačný tok v súvislosti s covidom, keďže sa bude aj tím nových ľudí splnomocnenca vlády venovať koronavírusu, pôvodu a celkovo manažmentu.“

...

moderátorka: „A máte pocit, že sme sa akože poučili z toho, že sme prijali kroky, aby sa napríklad hoaxy nestali ďalšou pandémiou v budúcnosti?“

Z otázok položených moderátorkou je zrejmé, že iba prvé tri otázky sa osobne týkali nového splnomocnenca vlády P. Kotlára. Následne moderátorka prešla k otázkam a témam, z ktorých niektoré vyplynuli aj z odpovedí hosta programu, a ktoré logicky a obsahovo zapadali do témy programu, aj do zamerania programu s názvom „Lovci nepráv“. Ďalšie otázky moderátorky sa týkali ekonomických nákladov dezinformácií, zmyslu nového úradu splnomocnenca vlády (táto otázka sa už netýkala osobne P. Kotlára), úmyslov dezinformátorov počas pandémie, otázke, ako je možné, že ľudia verili dezinformáciám o pandémii, otázke, či dnes ešte host registruje dezinformácie o COVID-19 a či sa môžu dezinformácie obnoviť v súvislosti s vyšetrovaním manažmentu pandémie, a otázku, či sme sa

poučili zo šírenia dezinformácií minulosti a či sme prijali proti ich šíreniu v budúcnosti nejaké kroky. Možno konštatovať, že otázky moderátorky boli logicky usporiadané a všetky sa týkali témy a zamerania programu.

Skutočnosť, že vysielateľ v programe otvoril a spracoval viacero tém, a nespracoval niektoré témy hlbším a dôkladnejším spôsobom, bolo **redakčným rozhodnutím, ktoré podlieha redakčnej slobode vysielateľa**. Podľa § 16 ods. 1 zákona č. 264/2022 Z. z. „Poskytovateľ obsahovej služby poskytuje obsahovú službu **slobodne a nezávisle**. Do jej obsahu **možno zasahovať iba na základe zákona a v jeho medziach**.“ Rozhodnutie vysielateľa, že v predmetnom programe otvorí viaceré témy súvisiace s pandemiou COVID-19 a šírením dezinformácií, a že sa otvoreným témam nebude venovať úplne do hĺbky, nemá vplyv na dodržanie zákonnej povinnosti objektivity a nestrannosti. Rada v zmysle zákona nemá právomoc na základe svojho subjektívneho uváženia stanovovať povinnú „hĺbku“ alebo „dôkladnosť“ spracovania jednotlivých tém. Takéto určovanie povinnej „hĺbky“ alebo „dôkladnosti“ spracovania jednotlivých tém by preto bolo porušením základného práva na slobodu vysielateľa v zmysle čl. 26 Ústavy SR.

Skutočnosť, že moderátorka nekládla hosťovi programu viac podrobnejších doplňujúcich otázok k jeho vyjadreniam, je vecou redakčnej slobody vysielateľa, ktorá zahŕňa aj možnosť rozhodnúť o spôsobe spracovania nejakej témy a možnosť rozhodnúť o hĺbke spracovania a „rozdiskutovania“ nejakej témy. Divákovi programu sa vždy môže javiť, že moderátorka programu mohla ísť pri jednotlivých otvorených témach do väčšej hĺbky, avšak ide o subjektívnu predstavu o ideálnom, resp. subjektívne želanom spracovaní tém programu – odlišná predstava o hĺbke a dôkladnosti spracovania nejakej témy však ešte automaticky neznamená, že prišlo k porušeniu zákona.

Zohľadnenie povahy programu

Pri posudzovaní vyváženosti programu je potrebné zohľadniť aj **povahu predmetného programu**. Možno podotknúť, že zohľadnenie účelu a zamerania programu je povinné aj podľa vyššie citovaného Vysielacieho kódexu Ofcomu.

Program bol nazvaný „**Lovci nepravd**“ a tento nápis bol zobrazený aj počas trvania programu. Na programe rokovania Rady RTVS bola prerokovaná informácia o vysielaní jesennej programovej štruktúry RTVS v čase od 01. 9. 2023 do 22. 12. 2023, v rámci ktorej bolo uvedené: „*Zo všetkých relácií spomeniem veľmi dôležitú reláciu, ktorá **informuje o hoaxoch a dezinformáciách vo verejnom priestore a o možnostiach boja s nimi - Lovci nepravd v piatok popoludní.***“²⁶ V informačnom texte zverejnenom na webstránke vysielateľa dňa 13. 9. 2023 sa uvádza: „*Pokračuje aj nová pravidelná rubrika **Lovci nepravd**, ktorej cieľom je **poukazovať na hoaxy a dezinformácie v spoločnosti a vyvracať šírené nepravdy.***“²⁷

Možno podotknúť, že žurnalistika, ktorej cieľom je klásť dôraz na pravdivosť, zohľadňovať odborný, resp. vedecký konsenzus a nesnažiť sa o falošnú, resp. mechanickú vyváženosť, je legitímnou súčasťou verejnoprávnych médií.

* * *

Na základe posúdenia celkového vyznenia programu a na základe vyššie uvedených právnych východísk posudzovania vyváženosti programu možno konštatovať, že **mera oponentúry zo strany moderátorky voči vyjadreniam hosta programu bola v rámci priestoru legitímneho uváženia vysielateľa a v rámci jeho redakčnej slobody**, a vzhľadom na **špecifickosť témy, osobitný spoločenský**

²⁶ https://www.rtvsk.org/media/a542/file/item/sk/0002/zapis_rada_rtvsk_22_9_2023.U6IL.pdf

²⁷ <https://www.rtvsk.sk/novinky/tipy-z-programu/337778/horuca-aktualna-spravodajska-jesen-bude-v-znameni-volieb-a-futbalu>

kontext a vzhľadom na **potrebu vyhnúť sa falošnej, resp. mechanickej vyváženosti** a potrebu **chrániť ústavné záujmy** (verejné zdravie, verejný poriadok), vzhľadom na to, že **hodnotiace úsudky urobené hosťom programu požívajú vysokú mieru slobody prejavu**, vzhľadom na **povahu programu**, a vzhľadom na **ústavnú požiadavku minimalizácie zásahu do slobody prejavu**, nemožno konštatovať, že by prístup moderátorky k vedeniu diskusného programu, alebo obsah diskusného programu, porušovali zákonnú povinnosť objektivity a nestrannosti programu aktuálnej publicistiky podľa § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného preto možno konštatovať, že v programe Téma :24 odvysielanom na programovej službe RTVS 24 dňa 20. 1. 2024 o cca 14:41 hod. účastník predmetného správneho konania **neporušil** povinnosť vyplývajúcu z § 25 písm. b) zákona č. 264/2022 Z. z. zabezpečiť objektivnosť a nestrannosť programu aktuálnej publicistiky. Z toho dôvodu Kancelária Rady navrhuje predmetné správne konanie **zastaviť**.

* * *

ZÁVER:

Na základe uvedených skutočností Kancelária Rady pripravila vyššie uvedený návrh uznesenia.